

Răsunetul cultural

Magazin literar și artistic

Realizat de Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud

An. XII; Nr. 4 (132), aprilie 2024

Apare lunar sub egida Uniunii Scriitorilor din România - Filiala Cluj

ISSN 2784 – 0034 ISSN-L 2784 – 0034

In memoriam Nicolae Manolescu

„Când dispăre un om care a dominat o epocă, șocul pierderii este amplificat de senzația că odată cu el se sfârșește și epoca pe care a dominat-o. Dacă ar trebui să fie stabilită în calendarul literar o singură zi a dispariției generației 60, am putea spune că o trăim în mod simbolic în ziua dispariției celui mai important spirit critic care a reprezentat-o. Trecerea din istorie în istoria literară este întotdeauna spre bine.

Fie-i țărâna literei ușoară!

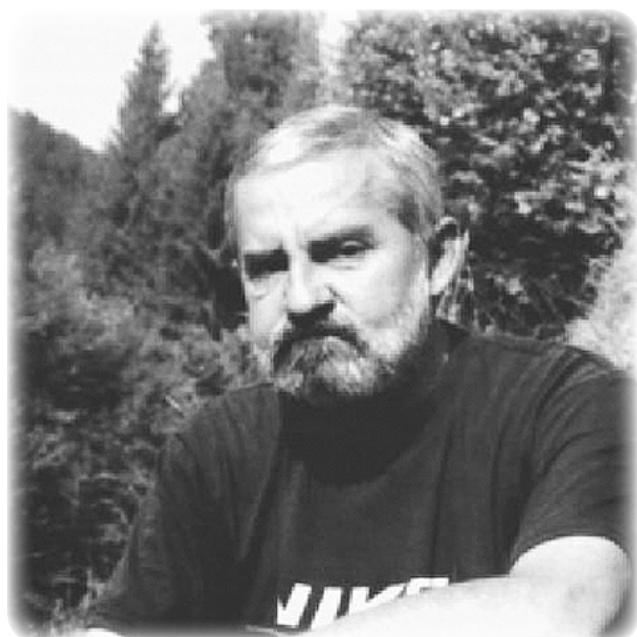
Ana Blandiana

pag. 2-4

Zilele prozei, Cormaia, 2018

Radu Săplăcan - 70

pag. 6-7

Gabriel Chifu 70

La șaptezeci de ani,
un copil încă mai stă
cuibărit în trupul tău
ca un felinar aprins
într-o noapte de iarnă rece,
fără stele.

Institutul de Studii Populare
Casa de Cultură
"Liviu Rebreanu" Năsăud
Primăria Năsăud

**BISTRIȚA-NĂSĂUD
IDENTITATE ROMÂNEASCĂ
ÎN COMUNITATEA
EUROPEANĂ**

ADRIAN PAPAHAGI
INVITAT

SEVER VOINESCU
INVITAT

TEODOR BACONTSCHI
INVITAT

JOI, 04 APR 2024 - ORA 18:00
CASA DE CULTURĂ "LIVIU REBREANU"
NĂSĂUD

Olimpiu Nușfelean

Scriitorul în Biblioteca-Paradis

Plecarea criticului și istoricului literar Nicolae Manolescu dintre noi a fost o enormă surpriză. Acum, desigur, moartea oricărei ființe apropiate ne surprinde și ne umple de durere. Și, mai mult, moartea în ziua de azi vine pe negîndite, ignorînd ritualul tradițional, sfîșind obișnuințe. Iar moartea cuiva din familie nici nu poate fi comentată, mai ales în imediat. Dispariția ilustrului critic literar (pentru mulți: ființă apropiată prin lectură) a însemnat o „dislocare” de realitate, prăbușirea unui stîlp central al vieții literare de la noi. Nu-ți vine să crezi, nu te obișnuiești cu o asemenea dispariție, rațiunea nu prea găsește argumente justificative. Pentru adepți, fani sau simpli admiratori, ca și pentru contestatari, cîți vor fi fiind, era o realitate de referință, cu un loc bine definit în mentalul lor.

Critic și istoric literar român, profesor universitar (Profesor emerit), membru titular al Academiei Române, ambasador al României la UNESCO și președintele Uniunii Scriitorilor din România (mai multe mandate), director al revistei România literară, autor al unei fundamentale Istorii critice a literaturii române (2008), decorat de Administrația prezidențială cu Ordinul Național Steaua României în grad de Mare Cruce, cea mai înaltă distincție a statului român, Nicolae Manolescu este considerat ca fiind unul dintre cei mai importanți critici literari români din ultimele decenii. A făcut parte dintr-o pleiadă de critici-mentori în care se înscriu Titu Maiorescu, Garabet Ibrăileanu, George Călinescu, Eugen Lovinescu, Tudor Vianu, Eugen Simion, poate chiar încheind, prin dispariția sa, o epocă de aleasă cinstire a literaturii române. Zeci de ani a fost cu lecturile din autorii actuali la zi și a ținut la zi interesul cititorilor obișnuiți și al specialiștilor pentru literatura în curs. La un moment dat s-a implicat în politică, o opțiune care i-a mîncat mult timp din cel dedicat scrisului. Ar fi putut candida pentru funcția de președinte al țării. O opțiune controversată. La rigoare, cineva se întreba în aceste zile – în presa scrisă – dacă nu cumva ilustrul om de cultură n-ar fi fost o opțiune mai bună decît președintele/ președinții aleși în epocă.

Dintre toate activitățile desfășurate, cel mai mult a ținut la aceea de profesor. Spirit rector, avea poate o nevoie funciară de a împărtăși altora ceea ce știe, cu mare disponibilitate față de discipoli, ilustrați în generațiile de studenți cu care a dialogat, dezinvolt, la cursuri și mai apoi pe seama unor cărți sau chiar la... inspecțiile școlare. Inspirația unor asemenea relații i-a dat-o, poate, în tinerețe George Ivașcu, realizatorul de reviste literare (Contemporanul și România literară), care l-a convins să nu facă proză, ci critică literară, încredințîndu-i o rubrică în acest domeniu. Interesat de promovarea unor modele vii (și viabile critic), care contribuie la o evoluție permanentă a discipolilor, de-a lungul anilor și-a construit o „sită critică” exigentă și fermă, a cărei idee a promovat-o cu orice prilej, pînă în ultimele zile ale vieții.

Într-un interviu realizat de Marius Chivu, Nicolae Manolescu mărturisea: „Eu am scris tot timpul, chiar și cînd am făcut politică și eram mult mai ocupat, căci eram obligat să umblu și să merg la televiziune...” Fără să fiu un fan explicit al marelui critic, m-am confruntat ani și ani cu acest scris continuu, invocat adesea în lecțiile de română predate, dar mai ales evocat în orele de lectură. L-am înfîlînit – în carne și oase – tîrziu, cînd i-am oferit și vreo două-trei cărți de-ale mele; îmi citea – cred – eseurile propuse pentru revista pe care o conducea, m-a invitat la o Gală a Poeziei de la Alba Iulia, mai schimbam vreo vorbă la Casa Scriitorilor de la Neptun... Relații empatic. Cînd vreau să-i configurez chipul sau personalitatea, sînt tentat să-l văd ca un scriitor de hîrtie, cel care viețuiește în imperiul cărților, dedicat acestora. Avînd în vedere personajul ca instanță narativă definitorie pentru genul epic, Roland Bartes îl numește pe acesta o „ființă de hîrtie”, prin intermediul căreia autorul își transpune în operă, în mod indirect, propriile idei și sentimente, precum și viziunea asupra realității. Ființa de hîrtie din imaginarul meu aduce spre cititor bogăția de sentimente și idei culese din cărți, indicînd o cale de lectură și oferind argumente ale reușitei cititorului în căutările sale. Bineînțeles că un asemenea personaj își poate învinge condiția, ca dimineața să meargă, de exemplu, la piață iar seara să stea la taclale cu cîțiva colaboratori sau să dea un interviu la o televiziune, dar el își duce veacul mai ales în imaginarul dialogic al celor care îi iau în seamă prezența și prestația. Scriind continuu, îl ține pe cititorul generic în priză permanentă cu actul de cultură în curs.

„Probabil că va mai trece mult timp pînă să mai avem o personalitate de asemenea factură. Îi datorăm enorm și îi păstrăm memoria cu multă pietate”, a spus Varujan Vosganian, prim-vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, care va asigura interimatul la conducerea acestui for. Prieten al meleagurilor noastre, unde a fost prezent de mai multe ori, bistrîtenii i-au oferit un loc de onoare găzduindu-i cărțile și manuscrisele în Casa Colecțiilor, secție a Bibliotecii Județene George Coșbuc din Bistrița. Întrebat la un moment dat de un reporter cu înseamnă bibliotecă pentru el, cîtă vreme pentru Borges Paradisul era o bibliotecă, Nicolae Manolescu a răspuns: „Biblioteca e un paradis.”. Pentru scriitorul de hîrtie, Biblioteca-paradis e universul absolut. El viețuiește în ea din timpul vieții, într-o sală de lectură care transcende toate granițele – dintre viață și moarte – pînă hăt departe în eternitate! Putem lua și noi, păstrînd proporțiile, ceva din optimismul lui Leonardo da Vinci, care, conștient de valoarea operei lui, era conștient că, prin aceasta, va dăinui, și deci să credem că memoria lui va fi păstrată vie în sufletul celor care l-au citit și l-au admirat. Fie-i dăinuirea frumoasă în Panteonul culturii române!

In memoriam Nicolae Manolescu

Uniunea Scriitorilor din România anunță cu profundă durere încetarea din viață a academicianului Nicolae Manolescu (1939-2024), președintele Uniunii Scriitorilor, director al săptămînalului „România literară”, critic și istoric literar de mare reputație, una dintre cele mai mari personalități ale literaturii române din toate timpurile. Nicolae Manolescu s-a identificat cu literatura română, a fost în permanență în centrul literaturii vii, a fost îndrumător a sute de studenți și doctoranzi, ca profesor, precum și al tinerilor scriitori din mai multe generații. Ca om politic și ziarist de atitudine a militat pentru democrație și libertate.

Prin dispariția lui Nicolae Manolescu, cultura română suferă o grea, ireparabilă pierdere.

Nicolae Manolescu, critic, istoric literar și eseist, s-a născut la 27 noiembrie 1939, la Râmnicu Vâlcea. Mama Sabina a fost profesoară de franceză, iar tatăl Petru profesor de filosofie. Părinții săi au fost profesori de liceu. În anul 1953, după arestarea părinților din motive politice, a fost înfiat de bunicul matern și a luat numele acestuia. În 1956, Nicolae Manolescu a absolvit studiile preuniversitare la Liceul Gheorghe Lazăr din Sibiu. În 1962 a devenit licențiat al Facultății de Filologie a Universității din București. A obținut titlul de Doctor în Litere cu teza Opera lui Titu Maiorescu la Universitatea din București, în anul 1974. Teza de doctorat a stat la baza cărții sale Contradicția lui Maiorescu. A fost cadru didactic al Universității din București, Facultatea de filologie, numită apoi Litere, din 1963. Nefiind membru al partidului comunist a devenit profesor titular abia în 1990. A fost cronicar literar al revistei Contemporanul din 1962 pînă în 1972, apoi al revistei România literară din 1972 pînă în 1989. A condus această revistă din 1990 pînă în ultimele zile de viață. În 1997 a fost ales membru corespondent al Academiei Române, devenind ulterior membru titular, în 2013.

A fost Președinte al Uniunii Scriitorilor din România, ales în 2005, reales în 2009, 2013, 2018 și ultima dată în mai 2023, fiind personalitatea care a ocupat cel mai mult timp această funcție.

Între 1997-2000 a realizat talk show-ul cultural Profesiunea mea, cultura, la Pro TV. În 2006 a fost numit în funcția de ambasador al României la UNESCO pe care a ocupat-o mulți ani.

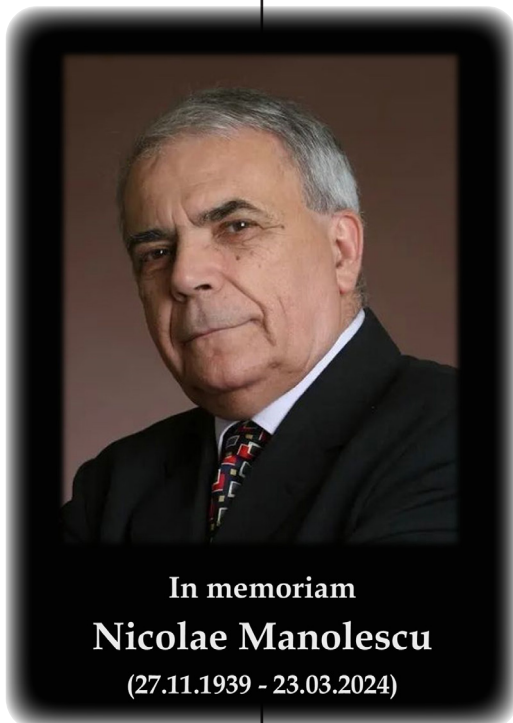
A debutat cu volumul "Literatura română de azi. 1944-1964", scris în colaborare cu Dumitru Micu (1965). A publicat numeroase lucrări de critică și istorie literară, ca și de memorii, precum și strălucitoarele tablete intitulate Teme, adunate în șapte volume. Rămîn fundamentale cărțile sale: "Lecturi infidele" (1966), "Metamorfozele poeziei" (1968), "Contradicția lui Maiorescu" (1970), "Teme" (vol. I-VII, apărute între 1971-1988), "Introducere în opera lui Alexandru Odobescu" (1976), "Sadoveanu sau Utopia cărții" (1976, Premiul Uniunii Scriitorilor și Premiul Academiei Române), "Arca lui Noe" (I-III, 1980-1983), "Despre poezie" (1987), "Istoria critică a literaturii române" (1990), "Dreptul la normalitate. Discursul politic și realitatea" (1991); "Cărțile au suflet" (1995); "Metamorfozele poeziei. Metamorfozele romanului" (1999); "Poeți romantici" (1999); "Teme" (2000); "Literatura română postbelică. Lista lui Manolescu" (vol. I-III, 2001); "Cititul și scrisul" (2002); "Poeți moderni" (2003); "Lectura pe înțelesul tuturor" (2003); "Viață și cărți. Amintirile unui cititor de cursă lungă" (2009). În 2008 a lansat "Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură", la care a lucrat timp de 25 de ani. Activitatea de critic și istoric literar a lui Nicolae Manolescu, acoperind peste șase decenii, a exercitat o influență importantă asupra literaturii române, începînd din anii 1960 și pînă astăzi. Generația literară 60 îi datorează în bună măsură impunerea ei în literatură. În calitate de coordonator al Cenuclului de Luni (1977-1983, cînd a fost desființat de autoritățile comuniste) a fost esențială pentru schimbarea de paradigmă literară adusă de Generația 1980.

În domeniul politic, Nicolae Manolescu s-a implicat imediat după revoluția din 1989. A fost membru fondator al Alianței Civice. A fost președinte al Partidului Alianța Civică (PAC), din iulie 1991. Partidul său a fost membru al Convenției Democrație Române, pe listele căreia Nicolae Manolescu a fost ales, în septembrie, ca senator de Sibiu, în legislatura 1992-1996. În cadrul Alianței Național-Liberale, a fost desemnat candidat la președinția României. Ulterior PAC a fuzionat cu PNL (1998), iar Nicoae Manolescu s-a retras din politică în anul 2000.

În perioada 2006-2015 a fost ambasador al României la UNESCO. La 1 decembrie 2000 i-a fost conferit de către Președinția României Ordinul Național "Serviciul Credincios" în grad de Mare Cruce, iar la 1 decembrie 2008 - Ordinul Național "Steaua României" în grad de Mare Cruce. A fost distins cu premii ale Academiei Române, Uniunii Scriitorilor, Asociației Scriitorilor din București, iar din partea statului francez - cu titlul de "Officier de l'Ordre des Arts et des Lettres". În octombrie 2004 a obținut Premiul Prometheus pentru întreaga carieră - Opera Omnia, acordat de fundația "Anonimul", iar în cadrul Galei Premiilor "Manuscriptum" din 11 decembrie 2008 i-a fost decernat marele premiu "Manuscriptum", pentru cartea "Istoria critică a literaturii române". A primit titlul de Doctor Honoris Causa al Universității din Oradea (2010), al Universității "1 Decembrie 1918" Alba Iulia (2011), al Școlii Naționale de Științe Politice și Administrative (2012), al Universității "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca (2012), al Universității "Vasile Alecsandri" din Bacău (2016). La 14 ianuarie 2017, Nicolae Manolescu a primit titlul de Doctor Honoris Causa al Universității "Alecu Russo" din Bălți - Republica Moldova. În 2011 Senatul Universității din București i-a conferit titlul de Profesor emerit. În octombrie 2019 i-a fost conferit titlul de cetățean de onoare al Capitalei.

Nicolae Manolescu s-a identificat cu literatura română, a fost în permanență în centrul literaturii vii, a fost îndrumător a sute de studenți și doctoranzi, ca profesor, precum și al tinerilor scriitori din mai multe generații. Ca om politic și ziarist de atitudine a militat pentru democrație și libertate.

Uniunea Scriitorilor din România

In memoriam
Nicolae Manolescu
(27.11.1939 - 23.03.2024)

Elena M. Cîmpan

Să mori primăvara, în loc să te naști

Cu un „start” furat de Alex Ștefănescu, în februarie, grăbindu-se spre porțile cerului, urmat la nici o lună de Nicolae Manolescu, morțile primăverii deschid prăpăstii în pământul abia încălzit și în bibliotecile pline de cărți, care au început să plângă. Mai greu a fost până s-au obișnuit cu marile absențe. Acestea ne marchează și le simțim cu o altă intensitate, față de prezențele, pe care le considerăm firești și, parcă, eterne. Dar nu este așa. Memento mori (Amintește-ți de moarte) e despre conștientizarea trecerii, zi de zi. Dacă ar fi așa, dacă n-am uita o clipă că suntem muritori!...

Redacția România literară la Bistrița, 2016

Cu un ochi la poezia Magdei Isanos, care surprinde, atât de sensibil, acea zi când nu vom mai fi și în urmă rămân toate să mai fie „Atâta soare, Doamne, atâta soare,/ O să mai fie-n lume după noi/ Și iarba asta o să mai răsară,/ Iar luna tot așa o să se plece,/ Mirată, peste apa care trece/ Noi singuri n-o să fim... Într-o zi, pomii de pe-alee/ acolo unde-i vezi or să mai steie” („Murim... ca mâine”), și cu un ochi la declarația de credință a Anei Blandiana, care a înțeles că în ziua când Manolescu pleacă spre vecie, dispare generația 60, „când dispare un om care a dominat o epocă, șocul pierderii este amplificat de senzația că o dată cu el se sfârșește și epoca pe care a dominat-o”, am văzut clar, cu ochii minții, de data aceasta, rămași de veghe, cum o prăpastie se arată, sau o genune, „noian întins de apă/ n-a fost lume pricepută și nici minte s-o priceapă...” În întunerul acesta eminescian, se formau cercuri de gânduri.

Comparând cu starea de la Uniunea Ziariștilor, unde, după dispariția președintelui Doru Dinu Glăvan, s-a așezat discordie, mă aștept la o tulburare a apelor și pe acest tărâm, paralel.

Știind cu câtă nerăbdare așteptam/ citeam „România literară”, începând cu Editorialul semnat de Nicolae Manolescu, mă-nfioară absența lui. Ca dovadă, numărul ce urma, 13 (de-a dreptul ghinionist) din revistă, nu a apărut, după ce l-am căutat la spațiile destinate distribuirii ei din patru orașe, Bistrița, Cluj- Napoca, Târgu- Mureș, Sighișoara. O bună parte din teritoriu, în ce privește aprovizionarea cu revista literară nr. 1, a rămas în doliu.

Nicolae Manolescu e criticul literar, cu care am fost /și sunt de acord în toate judecățile lui, începând cu „Arca lui Noe”, din care am învățat și am pregătit nenumărate referate/ eseuri/ cronici. Continuând cu observațiile despre școală, despre limba română, despre profesori și elevi. „Cititul și scrisul” au constituit ordine în lucruri, procente respectate. Dar dintre toate, „Viață și cărți. Amintirile unui cititor de cursă lungă”, citită cu creionul în mână, îmi rămâne un model de jurnal de idei, de lectură, de împletire a vieții cu literatura.

„Ape vor seca în albie”.... până când un alt critic literar, o altă minte limpede în literatură să se ridice, în continuarea seriei Maiorescu, Lovinescu, Călinescu.

Omul este al familiei, al societății și al divinității. Și rămâne în grija lor, pe cât de mult îl păstrează fiecare.

M-aș fi așteptat și mi-aș fi dorit ca toți scriitorii, cel puțin cei cu legitimație, să fie prezenți la înmormântarea Președintelui Uniunii Scriitorilor. Pe unii dintre ei i-am văzut în imagini televizate. Foarte puțini. Pe lângă scriitori, au fost filosofi, actori, jurnaliști.

A trecut un an, de când, în martie, l-am ales pentru un nou mandat de 4 ani. Și-a isprăvit doar unul. Nimeni din cei prezenți atunci nu și-ar fi închipuit că se poate întâmpla ce este mai rău. Prezența lui Manolescu domina și mințile celor din preajma lui. Nimeni nu cuteza să gândească decât ce și cum trebuie.

A fost și la Bistrița de câteva ori. Bucurie rară. Nu știu dacă îi pria, sau cât de bine se simțea, dar nu l-am văzut niciodată fără bună dispoziție intelectuală, fără ironie și autoironie, înconjurat de echipa de la „România literară”.

Și dacă ar fi să am în fața ochilor o imagine de ansamblu a literaturii române, Nicolae Manolescu ar fi și ar reprezenta „Desenul din covor”.

Menuț Maximilian

Amurgul manuscriselor

Criticul și istoricul literar Nicolae Manolescu a fost foarte apropiat de bistrițeni, la Casa Colecțiilor și Documentelor de Patrimoniu având o sală care-i poartă numele, în urma donațiilor pe care acesta le-a făcut Bibliotecii Județene „George Coșbuc”. În ultimii ani Nicolae Manolescu a fost la Zilele prozei la Chiuza și Maieru, la turnirul de poezie de la Colibița, la 150 de ani de la nașterea lui George Coșbuc, împreună cu redacția România literară.

Biblioteca Județeană „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud a editat albumul „Amurgul manuscriselor”, la Editura Școala Ardeleană, ediție alcătuită de Ioan Pinteș și David Dorian, lansat odată cu inaugurarea sălii „Nicolae Manolescu” ce găzduiește manuscrisele academicienului. Despre carte am scris la momentul respectiv în revista Caiete Silvine. După cum declara managerul Ioan Pinteș „acolo unde sunt manuscrisele Manolescu este și casa Manolescu”. E cel mai mare dar cultural primit de bistrițeni, peste 14.000 de file de manuscris, pe lângă care a mai dăruit și o parte din Caietele Lovinescu. Așa a apărut albumul lui

Casa Colecțiilor și a Documentelor de Patrimoniu

Nicolae Manolescu, care inserează texte despre lectură, citit, despre viața lui. Și mai ales despre manuscrise. „Până la mijlocul anilor 2006 nu am scris decât cu pixul și creionul. (...) Fiecare carte o scriam o dată, de două ori, chiar de trei ori, iar ca să nu trișez, scriam cu pixuri de culori diferite. Dacă am în față manuscrisul, știu dacă e la prima formă, a doua sau a treia. Până și citatele le scriam încă o dată, cât se poate de îngrijit ca să nu-mi fur căciula. Și citatul face parte din text mai ales în critica literară. Scriam conștiincios tot. Venind la Bistrița, prima dată acum doi ani, și văzând minunea de bibliotecă, văzând ce a putut să facă Bistrița pentru carte, începând cu această clădire istorică și cu fantomele ei din trecut și terminând cu biblioteca propriu-zisă pe care o am la dispoziție, am zis că pot să las manuscrisele fiului meu (care e geolog), fiicei mele care are 17 ani (dar care nu e cu literatura română, ea citește și scrie în vreo 6-7 limbi), mi-am zis ce o să fac cu biblioteca mea și atunci i-am propus părintelui Pinteș să-i dau manuscrisele, într-un fel să scap de ele”, afirma Nicolae Manolescu. Președintele Uniunii Scriitorilor din România a adăugat că „obligația unei cărți e să fie într-un loc public” într-o librărie sau o bibliotecă, pentru a o vedea și alții. „Nu sunt nici

colecționar, nici bibliofil, nici colecționar de dedicații, la câte dedicații am primit îmi trebuiau vreo 4-5 biblioteci. (...) Locul cărților este într-o bibliotecă, nu în orice bibliotecă, nu în orice loc. Există o mică aură de sfințenie în jurul unei cărți care reprezintă ceva important. Atunci mi s-a părut cel mai potrivit loc la Bistrița, și din prietenie pentru părintele Pinteș și nu numai, și din atașament față de niște oameni pe care i-am văzut atunci prima dată și-i văd acum a doua oară. Așa s-a întâmplat, mi-au căzut cu tronc", adăuga Nicolae Manolescu.

Manuscrisele textelor pe care noi le-am citit în „Istoria critică a literaturii române”, „România literară”, „Steaua” „Ateneu” și subiecte care au trezit interesul iubitorilor de cultură, din „Arca lui Noe”, „Cititul și scrisul” se află de acum în colecția Bibliotecii bistrițene. Academicianul Nicolae Manolescu declară: „Acea care lasă în urmă scrieri de mână sunt cei, nici aceștia toți, care fac parte din generația noastră. Cei de după noi scriu pe computer. Cei de după noi scriu pe computer. Am scris toată viața cu creionul, cu stiloul, cu pixul. Până când, aflat la Paris vreme de nouă ani, am fost obligat să scriu pe computer, care îmi facilita expedierea textelor în țară. Manuscrisele cronicilor mele au rămas, în mare parte, în redacția „Contemporanului” sau a „României literare”. Ca și o parte din „Teme”. Manuscrisele cărților le-am păstrat, cine mai știe de ce. Dar de la „Istoria critică” (mare sau mică) încoace, nu mai am decât printuri (șpalturile de odinioară), când le mai am și pe acelea. Manuscrisele le-am purtat cu mine întreaga viață, nu neapărat crezând în valoarea lor după moartea mea, dar poate dintr-o obligație neconștientă pe de-a-ntregul față de fiul și de fiica mea, în ideea că vor dori cândva să-mi cunoască scrisul de mână. Nu m-am gândit decât de curând că vremea manuscriselor a apus. Și că ale mele se vor afla printre ultimele”.

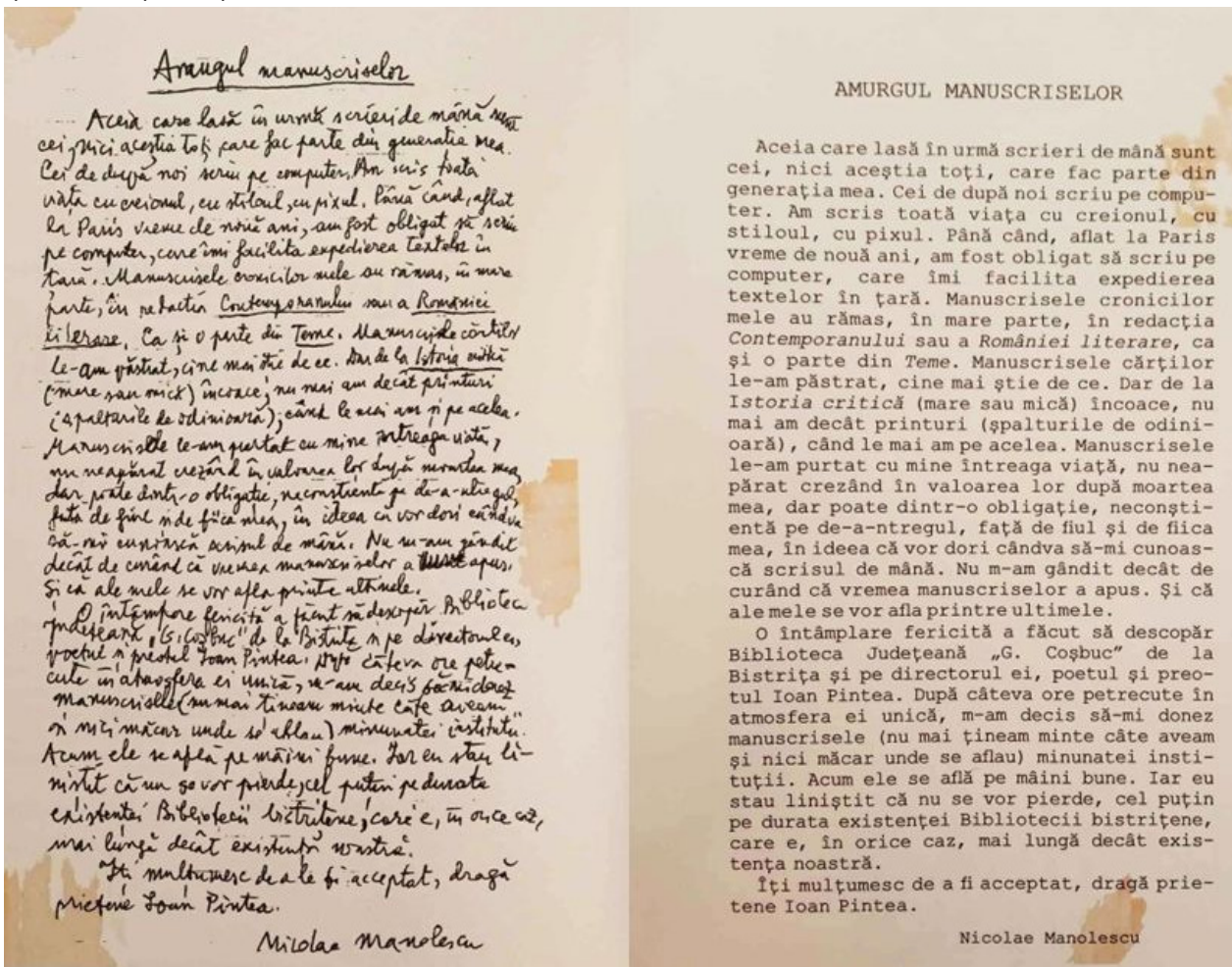
Cu siguranță, valoarea manuscriselor unuia dintre cei mai importanți critici și istorici literari pe care i-a dat România nu se poate cuantifica, fiind inestimabilă. Dacă Manolescu spunea „Cărțile au suflet” (titlul volumului apărut la Editura Moldova în 1994), cu siguranță manuscrisele au un suflet și mai mare, pentru că sunt cele care fondează cartea, cele care articulează, construiesc.

Că sufletul cărților este o realitate ne-o spune, convingător, și Ion Pop, făcând referire la modul în care Nicolae Manolescu a știut să apropie generații de studenți, dar și de cititori de literatură: „Istoria critică a literaturii române ... are... calități mari, ce nu pot fi contestate de niciun cititor de bună credință. Și însuși faptul că ea a provocat reacții pe care nicio altă sinteză în domeniu nu le-a mai trezit certifică însemnătatea „reperului Manolescu” în peisajul nostru critic din ultimele decenii. E un reper major, consolidat în timp printr-o suită de scrieri intrate în bibliografia obligatorie a celor care mai vor să știe pe ce lume literară s-a trăit și se trăiește în partea noastră de lume, nu o dată apărută doar de sufletul cărților”. (p. 13) Într-un autopoortret în paradoxuri, Manolescu vorbește despre viața lui dincolo de cărți: „Sunt un teoretician care se teme să fie criticat în aer, ca Anteu de către Hercule, și un practician care se plictisește să țină picioarele pe pământ. Din fire, sunt leneș, lăsător, indecis, însă scrisul meu a putut da unora impresia de hărnicie, tenacitate, energie și decizie. Nu m-am apucat de critică din ambiție, ci din întâmplare: am descoperit relativ târziu că am structura intelectuală a unui critic. Încercările mele de poezie sau de proză, din adolescență, s-au transformat în critică, și n-ar fi exclus ca, la bătrânețe, critica mea să se transforme în proză și în poezie... Citesc rareori din plăcere, deși nu cunosc plăcere mai mare decât cititul. Scriu greu, de două-trei ori fiecare text (am publicat rareori unul *alla prima*), deși mulți mă socotesc spontan. Spontaneitatea mea e rezultatul unui efort epuizant, fizic și sufleteș, care mă îndepărtează adesea de masa de scris și mă face să privesc cu îngrijorare viitorul în care nu voi mai avea voința de azi. Îmi înving comoditatea înăscută, silindur-mă să duc până la capăt ce am început. Transcriu și ca să șterg urmele acestei sile. Transcrierea mi se pare mai lesnicioasă, fiindcă am deja eboșă, în marginea căreia pot fantaza, pe care o pot dezvolta. De unde se vede că sunt un prelucrător și că am o imaginație condiționată. Condiționată, însă gata a o lua razna și a construi castele pe nisip. Am o manie a ordinii care se bate cap în cap cu aceea de a încălca orice ordine. Mă atașez de oameni mult mai ușor decât mă despart. Sunt constant și deopotrivă umoral. Nu-mi place să fiu contrazis decât de mine însumi. Accept repede ideile altora, dar renunț cu dificultate la ale mele. Am o memorie aproape exclusiv afectivă. Nu pot învăța decât ceea ce-mi place, dar uit greu ceea ce-mi displace. Dovadă cantitatea de versuri proaste pe care, fără să le fi învățat, le știu pe dinafară. Detest și violența și moliciunea. Mă consider un om curajos, dar forța fizică mă neliniștește. N-am răbdare să-mi conving interlocutorii, deși pun mare preț pe convingeri. Raționalismul meu funciar cunoaște o puternică atracție pentru tot ce nu înțelege. Nu-i invidiez cu adevărat decât pe cei care fac altceva decât mine. În adolescență, mă visam matematician”. (p. 25). Nicolae Manolescu descrie vremurile grele în care părinții au fost arestați. Avea 13 ani, iar cărțile l-au salvat: „nu există prezențe mai prietenoase”. Donațiile făcute de Nicolae Manolescu Bistriței au pe undeva legătură cu darul pe care copilul Manolescu l-a primit de la Mitropolitul Nicolae Bălan, originar de pe meleagurile bistrițene, la Sibiu, care i-a marcat viața viitorului mare om de cultură: „măna protectoare a Mitropolitului îmi stătea deasupra creștetului.”

Despre faptul că a fost un iubitor al cărții încă de mic, știind să scrie înainte de a ajunge la școală, despre primele lecturi, despre modul în care cărțile ne îmbogățesc viața aflăm citind volumul: „prima activitate pe care memoria mea o înregistrează, în care eu sunt subiect individual și orgolios, este scrisul. Nu cititul (care mă prindea ca și joaca): scrisul. Am devenit conștient de mine scriind. Mai ales că nu știu cum și când am învățat literele. Gândindu-mă

bine, le-am știut dintotdeauna. Nici părinții mei nu-și amintesc cine și când m-a învățat să le citesc. M-am pomenit citind, așa cum m-am pomenit jucându-mă: înainte de a fi eu însumi. Prima mea carte pe care am citit-o? N-am nici cea mai mică idee. Pot presupune însă când am citit prima carte în clasele primare înainte, în orice caz, de a împlini nouă ani, când mi-am făcut o bibliotecă personală; cam tot pe atunci, probabil, am început să citesc...” (p. 38)

Deși apărea ca un critic de temut, mulți scriitori având rețineri în a intra în dialog cu Nicolae Manolescu, puțini știu că dincolo de penița ascuțită se ascundea un spirit solar, un om întotdeauna cu umorul la el acasă care era dispus dialogului cu cei care aveau înfruntare de opinii. E necesar doar să știe că nu știe și să vrea să afle. Nenorocirea epocii noastre este datul cu părerea, care încalcă două reguli de bază ale dialogului: să știi să ascuți înainte de a vorbi și să nu-ți închipui că știi totul în toate domeniile. Dialogul e o formă de respect mutual. Omul incult nu e exclus de la dialog, având el, de obicei, bun simț. Problema e că

nu mai există astăzi incultii în sens propriu: generalizarea școlii a creat categoria pseudocultului. Care își închipuie că știe totul, deși nu știe mai nimic cu adevărat, e agresiv în păreri, nu urmărește să și convingă interlocutorul, ci să-l aducă la părerea lui cu orice preț, fie și «lichidându-l»! Fiindcă nu pot încăpea în aceeași teacă! Iar cu pseudocultul e inutil și chiar primejdios să dialoghezi. Trebuie lăsat în plata Domnului ignoranței și patimii sale!” (p. 63)

Putem vorbi despre îngăduințe în grila de critică? Despre prietenii care trebuie să se vadă și în texte? Ne răspunde cel mai avizat critic: „Iubiți scriitori, cereți criticilor să vă citească, nu să vă iubească; și nu e nevoie să-i iubiți; e destul, la rândul vostru, să-i citiți. Această *mutualitate* garantează perenitatea literaturii.” (p. 72)

Poate fi fericit un critic literar ? Sigur că da ! „Observându-mă cât de atent am putut, am descoperit că sunt născut pentru fericire. Dumnezeu mi-a dat o fire veselă și un pic superficială, dispusă să ia lucrurile cum sunt. Am văzut totdeauna partea plină, nu pe cea goală, a paharului. Asta se cheamă a gândi pozitiv. Acest fel de a fi m-a ajutat să-mi fac prieteni printre pesimiștii care aveau nevoie de optimismul meu ca de un drog” (p. 82) spune Manolescu. Și câte citate nu am mai putea da: “Cărțile le uităm totdeauna mai repede decât nevăzuta lume de senzații și impresii pe care ele o țin în noi... Nu-mi amintesc ce haine sau ce pantofi purtam, ori dacă le-am cumpărat eu însumi. Dar cărțile le știu, pe absolut toate, ca și cum aş avea în cap un catalog...Despre personajele din literatură păstrez imagini mult mai puternice decât despre oamenii pe care i-am întâlnit. Și nu sunt sigur că știu tot atâtea despre femeile pe care le-am iubit câte știu despre Anna Karenina sau despre Adela... Aceasta nu înseamnă că viața mea a fost o carte, dar că, de ce să n-o spun, cărțile au fost viața mea”. (p. 93). În vremuri în care renunțăm încet la scrisul de mână, prezența unor asemenea manuscrise într-o colecție este o onoare pentru bistrițeni, cel mai important critic alegând ca munca lui de o viață, prin care a scris istorie în literatura românească, să fie adăpostită sub tutela Bibliotecii Județene „George Coșbuc”. Volumul „Amurgul manuscriselor” este o casă a gândurilor unei personalități marcante care a ales să-și dăruiască opera din atelierul de creație oamenilor de pe plaiurile bistrițene. Un roman despre dragostea pentru cărți, despre viața unor personaje ce nu l-au trădat niciodată pe critic, spre deosebire de cele din viața reală ce l-au trădat, de atâtea, ori pe om! Odihnă veșnică!

GABRIEL CHIFU - 70

Despre petrecerea de sine și alte poezii, Editura Școala Ardeleană

GABRIEL CHIFU (22 martie 1954, Calafat/Dolj) este poet și prozator, consilier al Uniunii Scriitorilor din România și director executiv la revista „România literară”. A urmat cursurile Facultății de Electrotehnică, Secția Automatizări și Calculatoare, din Craiova. Între anii 1985 și 2009 a lucrat la revista „Ramuri” din Craiova, ca redactor, până în 1991 și apoi ca redactor-șef, până în 2009 inclusiv. Între 2005 și 2009 a fost Secretar al Uniunii Scriitorilor din România și membru în Comitetul Director.

A publicat zece volume de poezie originală, patru antologii de versuri, nouă romane și un volum de proză scurtă. Scrierile sale au apărut în antologii și reviste din Anglia, Franța, China, Italia, Serbia, Grecia, Statele Unite, Haiti, Belgia, Cehia, Israel și altele. I-au fost traduse volume de versuri în engleză și maghiară, iar în 2017 i-a apărut o antologie în Serbia și, în 2018, una în Franța. Romanul „Cartograful puterii” a apărut în China, în anul 2012, iar romanul „Povestirile lui Cesar Leofu” a fost tradus în spaniolă, fiind publicat la Madrid, în Spania, și la Buenos Aires, în Argentina.

A primit numeroase premii literare între care, de patru ori, Premiul Uniunii Scriitorilor (pentru volumul de debut, Sălaş în inimă, în 1976, pentru volumele de poezie „La marginea lui Dumnezeu”, în 1998, și „Însemnări din ținutul misterios”, în 2011, și pentru romanul „Maratonul învinșilor”, în 1997). Este laureatul Premiului Național de Poezie Mihai Eminescu pentru Opera Omnia de la Botoșani, 2015. A câștigat prima ediție a Turnirului de Poezie (Premiul „Cununa de lauri de la Muntele Olimp”, 2011). Romanul „Punct și de la capăt” (Editura Polirom, 2014) a primit Premiul de Proză al revistei Convorbiri literare (2014), Premiul „Cel mai bun roman al anului”, acordat de juriul Colocviului Național de Proză (Alba Iulia, 2014) și Premiul „Cartea anului”, acordat la Festivalul Național de Literatură, FestLit (Cluj-Napoca, 2014). În 2017, un juriu național, în cadrul Galei „Scriitorii Anului”, desfășurată la Iași, l-a desemnat „Scriitorul anului”, pentru romanul „Ploaia de trei sute de zile” (Editura Cartea Românească, 2017).

IUSTIN MORARU - 80

Calea bucuriei, Editura Școala Ardeleană

IOAN ADAM (n. 11 martie 1944, Orosfaia, Mlaș, Bistrița-Năsăud): Scrise pe „malul apusului”, poemele din noul volum semnat de Iustin Moraru surprind prin numitorul comun la care sunt aduse. Poetul e octogenar (la bărbăți se poate spune vârsta!), dar pășește ferm pe calea bucuriei. Jubilație, beatitudine, euforie la vârsta psalmistului? De ce nu?! Bucuria e altceva decât fericirea, sinonimia celor doi termeni nu e perfectă. Bucuria ține de individ, fericirea de societate, de poziția ta în cadrul ei. Poți fi bucurios din multe motive, cel mai important fiind conștiința de a fi, de a trăi tu, ca om, într-o lume trecătoare. A vedea lumina

răsăritului încă o dată, într-o nouă zi, a te scălda în apa râului, a contempla izbânda firului de iarbă asupra asfaltului greu, a întrezări germinația, a observa cu ochi dilatați de atenție freamătul frunzelor, odiseea florilor, zbuciumul norilor, a număra „petalele zilelor”, a avea

amintiri (cireșul din ograda părintească, tatăl, iubita) sunt motive de bucurie. Cine face toate acestea și nu se lasă doborât de invazia umbrei poate spune: Sunt! Ergo sum!

~IUSTIN MORARU: Calea bucuriei este drumul firesc al vieții, care știe, dintotdeauna, să găsească o continuare, săpându-și albie nouă prin muntele de steril al circumstanțelor potrivnice. Firul de iarbă străbătând asfaltul! Sămânța luminii din suflet înălțându-și lujerul fraged al razei, prin norii vremelnici, până în clarul divin al cerului veșnic de deasupra! Filonul de aur curat, din noi, din fiecare, în jurul căruia ni se structurează ființa și așteptarea. IUSTIN MORARU (n. 11 martie 1944, satul Orosfaia, comuna Mlaș, județul Bistrița-Năsăud) este poet, prozator și membru al Uniunii Scriitorilor din România. În 1962, a absolvit Liceul „Ady-Șincai” din Cluj-Napoca. După doi ani de filologie - Facultatea de Limba și Literatură română -, a urmat Facultatea de Electrotehnică, în cadrul Institutului Politehnic din același oraș, absolvită în 1969. Timp de 22 de ani, din 1969 până în 1990, a fost ziarist, lucrând succesiv la publicațiile „Scânteia tineretului”, „Autoturism”, „România pitorească” și „Dimineța”. A debutat cu versuri, în 1962, în revista „Tribuna”. A făcut parte, alături de Eugen Uricaru, Dinu Flămând, Ion Mircea, Marian Papahagi, Adrian Popescu și alții, din grupul care a înființat, în decembrie 1968, cenaclul și revista „Echinoc”, care a apărut, fără întrerupere, vreme de peste 55 de ani. Editorial, a debutat în 1972, cu volumul de versuri „La poarta pietrelor”, apărut la Editura Dacia.

Cărți publicate (selectiv):

VASILE IGNA - 80

Cartea din vis. Antologie de autor (1969-2024), Ediția a II-a, revăzută și adăugită; Prefață de Ion Pop; Editura Școala Ardeleană

„Nădăjduiesc ca, și la cea de-a doua ediție (revăzută și adăugită), antologia de față să rămână tot o Carte din vis. S-ar exprima, în acest mod, nu doar dorința firească de continuitate, ci, îndeosebi, angajamentul autorului de a-și reconfirma, în fața propriei conștiințe și a virtualilor săi cititori, modul propriu de gândi și a scrie poezie.

Cu sau fără voia noastră, scriem toată viața o singură carte. O carte ca un copac ale cărui ramuri se ridică spre cer, dar care are rădăcinile în solul capricios, și greu de desțelenit, al visului. Suntem, altfel spus, părinții, urmașii și mărturisitorii propriilor iluzii, ezitări, strădanii și neputințe, arhitecții și zidarii unui claustru cu zăbrele de ceață. În chiliile lui, poruncile, limba, dicția, stilul, prozodia se pot modifica, dar rigorile visului rămân neschimbate.” (VASILE IGNA)

„Vasile Igna este poet, deși scrie și proză, om delicat și tăcut. Pare a se răsfrânge în el însuși. Nu se apără excesiv de ceilalți, dar nici nu se predă numaidecât. Sentimentele și le păstrează pentru cărți care alcătuiesc provincia lui de cărturar nostalgic nimerit din greșeală printre vietățile crude din lumea mare. Politicos, refractar prin structură la vulgaritate, discret fără exuberanță, va fi întotdeauna un om și un poet închis între petalele sufletului său ca într-un mare și roșu trandafir.” (NICOLAE MANOLESCU, 1982)

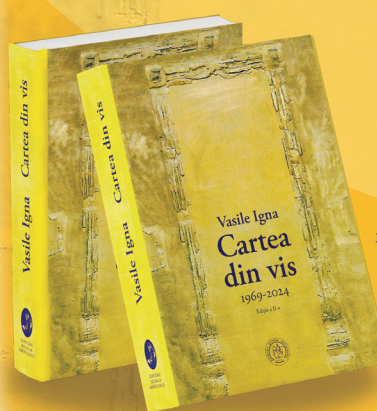
„Poezia lui Vasile Igna, ca încercări și reușite pe atâtea „clape” ale discursului liric, însă mereu dispusă să experimenteze, făcând să conviețuiască firescul cu livrescul, atinge astfel un punct de reper de două ori reprezentativ, pentru o operă ce se rotunjește convingător la vârsta înaltei maturități cu o marcă originală în peisajul nostru liric actual.” (ION POP, 2024)

Poet, prozator, eseist VASILE IGNA s-a născut la 4 martie 1944 în Arduș, Maruș. Este absolvent al Facultății de Filologie a Universității din Cluj (1966). După un stagiu de trei ani ca profesor într-o școală gimnazială din Câmpia Transilvaniei (Gădălin), a lucrat timp de 25 de ani la Editura Dacia, al cărei director a fost între februarie 1990 și octombrie 1994. A fost diplomat, însărcinat cu afaceri culturale, la Ambasada României și Institutul Cultural Român din Paris (1994-2000), Ministerul Afacerilor Externe din București (2000-2002) și Ambasada României din Berna (2002-2007). Locuiește în Cluj, trăiește pe Valea Căprioarei din Feleacu.

Poeziile sale au apărut în reviste literare, antologii sau volume de sine stătătoare în Franța, Germania, Anglia, Italia, Austria, Grecia, Belgia, Elveția, Polonia, Serbia, Macedonia, Canada, Ungaria, Statele Unite, India, Coreea de Sud. Este membru al Uniunii Scriitorilor și PEN Club, laureat al mai multor premii literare.

VASILE IGNA 80

*Nu trece cu grabă peste nopți peste ani
nu alerga, privește în urmă spre cel
ce vine, ești poate tu acela
ce te urmează și
încearcă să te ajungă*

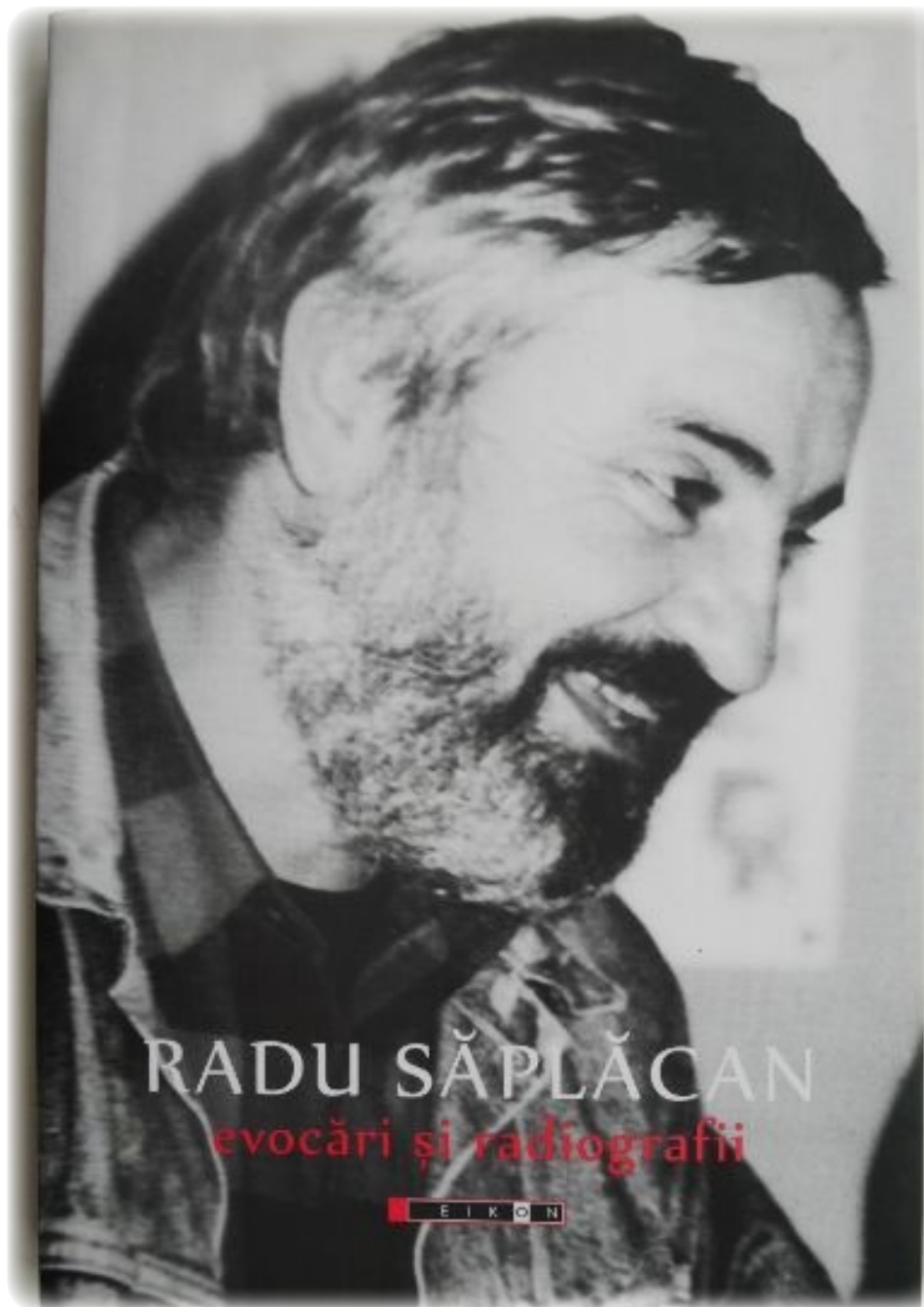
Făcând să conviețuiască firescul cu livrescul, poezia lui Vasile Igna atinge astfel un punct de vedere reprezentativ pentru o operă ce se rotunjește convingător la vârsta înaltei maturități cu o marcă originală în peisajul nostru liric actual.

ION POP

Radu Săplăcan - 70

Lectura poeziei

În evul calculului probabilităților și al ordinatoarelor, al tehnocrației și comunicării electronice, nu e de mirare că unii viitorologi privesc cartea ca pe un obiect depășit și anacronic, similar ca importanță actuală cu... papirusul sau pergamentele antichității. Asemenea prea puțin prudente speculații condamnă odată cu cartea, devenită simplu „obiect-indiciu”, și actul lecturii solitare, considerat și el depășit de tehnicile așa-numitei „lecturi rapide”. Reclamele făcute „lecturii rapide” precizează că ea permite parcurgerea unui volum de dimensiunile obișnuite cam în zece-douăzeci de minute. Să fim totuși de acord cu Silvan Iosifescu, care, într-o recentă culegere de Texte și întrebări, deplângea soarta acestui tip de lectură „când e vorba de Pascal, Cehov sau Eminescu”... Lectura, adevărat „eveniment al cunoașterii” (Ion Vlad) și cu atât mai mult lectura critică implică oprirea și meditația asupra paginii, uneori chiar revenirea la anumite „pasaje”. Iată de ce se cere elogiata cartea, iar când un asemenea elogiu este formulat de Șt. Aug. Doinaș, merită reținut „Cititor obstinat, cititor înrăit, cititor cu ochelari și (mai târziu) autor de volume tipărite, eu - unul - nu pot lua în mână o carte fără a simți până în adâncurile ființei mele o emoție aparte, aproape devastatoare. Pentru McLuhan, divulgatorul „galaxiei Gutenberg”, profetul unei civilizații condiționate de cele mai moderne mass-media, dragostea mea pentru litera tipărită n-ar fi, desigur, decât slăbiciunea perversă a victimei față de instrumentul torționar al călăului...? Să recunoaștem distincția și noblețea unei asemenea „slăbiciuni”, dacă efortul înțelegerii și al aprofundării poate fi numit astfel. Șt. Aug. Doinaș, om de cultură format la școala rigorii și a echilibrului valorilor clasice, este poate între cei mai autorizați esești de la care se poate deprinde „lectura poeziei”. O simplă plachetă devine pentru Doinaș un obiect sacru, lectura prilej de turburătoare revelații: „Cartea - acest saturat de semn, poros infoliu, cum o definește plastic Ion Barbu - mă tulbură mai mult decât oricare ecran, tocmai pentru că nu-mi propune reflecția lucrurilor, ci spațiul în care durează simbolurile lor”. (s.n.) Întâlnirea cu „peisajul esențial” al unei viziuni artistice prin actul lecturii nu este decât uri argument, un mijloc de pătrundere în

labirintul semnificațiilor general-umane. Cuvântul devine un „concentrat de tâlcuri”, „scrisul o „unealtă a educării memoriei individuale și colective”, lectura „un mod de a participa la existență”. Iată etapele unei biografii de scriitor câte asemeni muncitorului sau bărbatului politic este și el „un agent al realului”; Numai că spațiul în care se manifestă plener personalitatea scriitorului, a omului de cultură în general, este cel al „Arcadii imaginare”, al „Bibliotecii Babei”, împărțită între cărțile neparcurse încă și cele ce trebuie recitite. Într-o asemenea angajare în realitatea... livrescă, lectura devine o aventură; reconstituirea ei, o experiență. Spiritul de metodă, la care se adaugă eleganța eficientă a expresiei critice, fac din paginile Lecturii poeziei, Ed. Cartea Românească, 1980, una din cele mai strălucite pledoarii în favoarea spiritului autentic în cultură. Selecția operată ne demonstrează predilecția cunoscută a autorului pentru poezii la care este ușor de identificat, înaintea spontaneității și a instinctului, un mod de gândire liric. „Nu există structură fără o conștiință structurantă”, exclamă undeva Starobinsky, remarcă extrem de adecvată modului de înțelegere și analiză a poeziei propriu lui Șt. Aug. Doinaș. Trebuie să existe de fiecare dată o structurare (conștientă/ inconștientă), ce presupune existența unei gândiri creatoare pe care este fixat centrul investigației critice. Oprindu-se la câteva din numele cele mai des invocate ca valori indubitabile ale poeziei românești, de ieri și de azi, (Blaga, Arghezi, Al. Philippide, A.E. Baconsky, Nichita Stănescu), Șt. Aug. Doinaș își mărturisește din nou, printre asemenea opțiuni, gustul pentru clasicitate. De tip confesiv, eseistica lui Doinaș posedă un simț al calității, ce guvernează dublul resort (sufletesc și intelectual) al actului critic. O abia simțită notă de pasionalitate, evidentă mai ales în eseul final, Tragic și demonic, datând din 1948 și fiind la origine o virtuală teză de licență în filosofia culturii la Lucian Blaga, aduce parcă un surplus de vivacitate și uneori chiar exuberanță, unui demers critic lucid, sobru, exact A nu se înțelege cumva, din spusa de mai sus; că scrisul lui Șt. Aug. Doinaș ar aparține unui doct și rigid profesor de istoria culturii. Dimpotrivă, subtilitatea și tensiunea la care se desfășoară investigația analitică evidențiază un spirit mobil, inventiv cu măsură, rafinat. Excursul acesta în stil erudit și discret ține de o etapă de maturitate a exercițiului critic, prin care se aprofundează analiza aspectelor mai puțin evidente, uneori chiar obscure ale poeziei. Am putea spune că Șt. Aug. Doinaș caută în Lectura poeziei să dea adevăratei arte titlul de recunoaștere, acolo unde poate s-o constate, indiferent sub ce „steag” se situează. Nimic mai convingător decât eseul consacrat lui A.E. Baconsky, scriitor la care reține atenția, în primul rând, conduita intelectuală deosebită: „De ani de zile, acest scriitor sobru și elegant, care își apropia mereu noi domenii de manifestare literară, se impusese conștiinței noastre ca posesor, înainte de orice, al unui stil - mai evident ca toate - al scrisului sau. Ceea ce dădea acestui stil o pecete și o greutate aparte era acumularea formativă, cucerită poate cam târziu, dar - ca în toate cazurile de convertire autentică - înzestrată cu două nobile virtuți - feroarea și intransigența; o cultură poetică, mai întâi vastă, apoi adâncită treptat, sprijinită pe acea pătrundere a fenomenului liric pe care tio poate da numai exercițiul temerar, și dăruit, al traducerilor de poezie; o discretă dar tenace edificare de sine - morală și estetică - în care spiritul său pasionat din adolescență, își câștigase, la maturitate, atributul purității, fără a pierde nimic din elanul generos al actului literar”.

Drepte reșezări ierarhice sunt argumentate în cazul lui Florin Mugur sau al acelei „voci lirice...” (strict personală, gravă și delicată totodată, uimitoare prin patetismul vătuit al expresiei, circumscrisă unui univers de neconfundat”) al Etei Boeriu. Uneori însă, un prinos de delicatețe morală (cazul Dominic Stanca) sau pur și simplu dispoziția amabilă a comentatorului (Ion Horea) dau naștere unor pagini scrise parcă pentru eleganța gestului și a costumului. În schimb, eseul introductiv al cărții, dedicat unei statornice și motivate pasiuni - Lucian Blaga -, reprezintă un text de neocolit de azi înainte, unul dintre cele mai profunde studii ale întregii exegeze blagiene. Remarcabile ne apar de asemenea paginile dedicate literaturii universale, cu o subliniere pentru Nietzsche și condiția ditirambului.

Posedând facultatea de a se lăsa pătruns de ceea ce contemplă, de a „poposi în intimitatea textului analizat, pentru o sensuală reculegere, într-un stil al nuanțelor și înfinitelor reflexe”, Șt. Aug. Doinaș a devenit unul din reperele culturale modelatoare.

Radu Săplăcan, ASTRA, nr. 3, 1982

OLIMPIU NUȘFELEAN

Un scriitor surprinzător

Radu Săplăcan a fost un scriitor surprinzător. Te surprindea prin cele mai neașteptate manifestări. Critic literar, eseist, filosof, poet, orator mai ales, interpret muzical... Il știam critic literar și, într-o seară, în apartamentul lui din Dej, ne-a mărturisit câtorva (de-și amintesc aceștia) intenția de a scrie un roman numit Omul din cămară. Nu știu dacă a început să-l scrie, când capul îi era plin de proiecte... Era inventiv, dinamic și impetuos, poate foarte persuasiv, în afirmarea ideilor literare. În fața mitralierei lui literare, uneori eram... reticent, poate e prea mult spus, să zic... ușor prudent. L-am luat cu totul în serios într-o seară când, în „partea a doua a unui cenaclu”, a cântat o suită de melodii ale vremii/modei. Într-o perioadă îmi mărturisea că uneori cântă la nunți... M-a surprins, în mod plăcut, acea disponibilitate sau dezinvoltură de a trece firesc din cerul ideilor literare în cel mai terestru și relaxat nivel al existenței. Literatura coabita deloc complexată cu viața. Radu Săplăcan era un scriitor viu, la care viața era legată de literatură. M-a surprins însă și mai mult admirându-i trecerea din orizontul unei oralități spumoase (în poezie, Gheorghe Grigurcu îi remarcă virtuozitatea legăturilor dintre cuvinte), în hamul discursului scriptic. Ce forță ascunsă acționa în descinderea lui din discursul oral, care de multe ori îi „regiza” prezența, spre hamul discursului scris, care îi definea și împlinea personalitatea? Ai fi putut să-l asculți la nesfârșit, fascinat de anecdotele lui sau de asocierile de idei, de sentințele enunțate, să-i urmărești punerile în scenă sau farsele regizate animat de sentimentul amicitiei... Într-o iarnă, la o lansare de carte la Bistrița,

aștept în gară „echipa” de critici clujeni: Petru Poantă, Radu Săplăcan, Zorin Diaconescu, plus redactorul de carte. „Echipa” coboară din tren pe cealaltă parte, iar eu merg la librărie plutind în neant. La deschiderea cuvântărilor, apar și criticii, al căror joc a fost regizat de Radu... Dar, dacă tot m-am angajat pe tema surprizelor, trebuie să mărturisesc uimirea legată de trecerea lui Radu Săplăcan de la discursul critic la discursul poetic. Nu-i vorba de a aprecia talentul lui critic sau poetic, faptul că a scris și critica și poezie, toată lumea astăzi poate la un moment dat, să se dedea atât criticii cât și poeziei, dar după ce a „cochetat” cu critica, după ce s-a afirmat ca un critic literar incontestabil, mă întreb ce forță a spart limitele exigențelor critice, a filtrelor critice ca să facă loc combustiei poetice, pentru ca aceasta să poată ieși în lumina tiparului. Detașarea aceasta de lume/lumesc o avea înfășurată atât de fascinant în spuma cuvintelor. Și apoi a venit o altă detașare, forțată, crudă, pe care spiritul lui poetic a aproximat-o în ultimele sale versuri. Vremea surprizelor frumoase a trecut. A venit vremea durerii înăbușite. Acum impulsunile literaturii lui Radu Săplăcan se așază, tot mai clar definite, în inima noastră, în amintirea noastră, în rafturile din bibliotecile cerului.

ION MUREȘAN

Radu, pescarul

Radu era un pescar incorigibil. Era tare mândru de bețele și de mulinetele (ce semănau mai degrabă cu aparatele de filmat) și de cârligele și de firele lui de mărci celebre. Nu apuca să se topească bine zăpada, că școala din Strâmbu, unde eram profesor, era bombardată de note telefonice de cele mai variate proveniențe: Județeană de Partid, Inspectoratul Școlar Județean, Muzeul de Istorie, Comitetul Municipal PCR Dej, Consiliul Culturii și Educației Socialiste, Casa Pionierilor, Liceul „Andrei Mureșanu”, Uniunea Scriitorilor etc. Ședințe, instructaje, consfătuiri, convocări, sesiuni științifice, întâlniri cu scriitorii, inspecții pe linie de propagandă, toate făceau prezența mea indispensabilă. Și de fiecare dată directorul școlii era avertizat că „răspunde personal”.

În spatele vajnicei activități politico-educative era Radu și era teribil de inventiv: autoritatea era disimulată în voci reci, mecanice, de secretare, ori voci dure de activist care nu dădea explicații unui director de la țară. Nu era cale să nu dau curs notelor telefonice, căci directorul mă amenința că-mi taie salariul dacă nu mă duc „la activități”, căci el nu avea chef ca din pricina mea „să ne vină inspecție în școală”.

La Dej, la 6 dimineața, mă aștepta Radu cu undițe și momeli și o porneam aiurea, pe văi și lacuri din zona Becleanului și Dejului. Eram un pescar oarecum straniu, căci Doamna mea mă echipa cu costum și cravată, ca pentru acțiuni oficiale. Or, să vezi un domn cu cravată și pantofi bine înfundați în noroi, lângă o vale pe care tocmai curgeau sloiurile, nu era o imagine prea liniștitoare. Nici să vezi același personaj cu cravată și la costum înotând prin octombrie în zori în lacul de la Urișor.

Partea frumoasă era drumul de întoarcere, căci nu ne duceam de pe malul apei până când pierdeam și trenuri și autobuze. O luam de-a lungul liniei ferate și scriam poezii: un vers el, un vers eu. Kilometri de poezie. Mergeam spre oraș, așa, prin înserare, ore bune, delirând în doi. După ce el a plecat, am încercat de unul singur. Dar un om singur nu e decât o imitație palidă a doi oameni.

MARCEL LUPȘE

Centrul

Radu. Dragul de el! Vreau să scriu ceva despre el și îmi este foarte greu. Să vedem: să scriu despre nopțile albe de la Napoca Universitară din anii '76-'79, împreună cu Groșan, Țeposu, Țara, Perța, Nicula și atâția alții? Nopțile acelea minunate în care umorul, ironia, poantele care nu se mai terminau ne făceau să nu simțim oboseala și dimineața să dăm Foaia Festivalului Primăvara Studențească proaspătă, mulțumindu-ne, înainte de a merge la cursuri, cu o chiflă și un lapte bătut la Gospodina de lângă Croco. Dar acele personaje s-au împărțit... Unele mai aproape de el, altele mai aproape de mine, dar toate ducând dorul unuia de altul. Nu, nu, poate ar trebui să scriu despre nopțile și zilele petrecute la Dej, pe rând, în cele patru ateliere pe care le-am avut, împreună cu Ț., Zorin, Teohar, Horia, Muri, Tibi Țucu... Radu era, pe rând, critic, bucătar, poet, actor, povestitor, cântăreț sau pur și simplu prieten, gata să pună umărul la orice ispravă pe care o închipuim. Nu. Cred că am să scriu despre sfârșitul iernii lui 83, când Radu m-a uimit (a căta oară?) aducându-l în atelierul meu din subsolul Casei pionierilor din Dej pe părinte Nicolae Stemhardt, pe care l-a convins să-i, pozeze pentru câteva schițe de portret. Ce vremuri aș putea să scriu despre cenaclul Saeculum. Nu. Despre asta a scris Cotuțiu. Despre vizita la Nichita și discuția cu Dora. Despre nunta Spionului sau a lui Muri sau nănașitul împreună la nunta lui Ț. Drumurile la Guști, la Baia Mare. Vizita lui Mazilescu. Bucătăria Generației '80, la Simpozionul lui Dan Mărza. Despre, despre, despre, despre... Totuși, aș putea scrie despre frenezia cu care ne pregăteam pentru partidele de pescuit de la Chendertau, Gâlgău, Țaga, Geaca, de pe Someș sau Sălăuța, singuri sau cu scarlarii mici (apelativ pe care Radu îl folosea pentru mine și, în extenso, pentru băieții mei). Avea Radu darul să te pună în operă, construind scenarii suprarealiste, cu monștri cu ochii cât cepele, care rup firele, indiferent de grosimea lor, despre capturi uriașe petrecute sub ochii lui, demne de cartea recordurilor. Cum să ratezi o astfel de partidă?! Îmi amintesc cu drag de plecările noastre în Delta Dunării. Adevărate expediții din care ne întorceam, ducând peste iarnă dorul Sulinei, Crișaniului Milei 18. Autorul rubricii „Literatura futilă” din revista Astra nu era numai un critic redutabil, Radu era sufletul, „centrul” lucrurilor. Am găsit! O să scriu despre lansarea primului meu album, destituirii în 2000, la Bistrița. George Lecca, Pavel Șușară, Radu Săplăcan, Gheorghe Iova. Câte lucruri minunate pentru mine l-au avut în centru pe el! De-o vreme, sunt mai sărac pentru că Radu a plecat. A plecat și a luat cu el, acolo sus, CENTRUL.

(Din volumul Radu Săplăcan, Evocări și radiografii, Ed. Eikon)

Eveniment Editorial Școala Ardeleană

Poeme pentru prieteni (EBook gratuit). Volum memorial, la 70 de ani de la nașterea lui Radu Săplăcan (n. 1 aprilie 1954 – d. 15 aprilie 2002)

În luna aprilie, Editura Școala Ardeleană pune la dispoziția cititorilor, cu titlu de gratuitate, volumul memorial Poeme pentru prieteni de Radu Săplăcan, în ediție digitală. Proiect editorial apărut sub egida Bibliotecii Județene „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud. Ediție îngrijită și Cuvânt-înainte de Ioan Pinte. Postfață de Vasile Dragomir. Notă bibliografică de Cornel Cotuțiu. Lector de carte: Zorin Diaconescu.

„CÂTA PRIETENIE, ATÂTA EXIGENȚĂ!” (RADU SĂPLĂCAN)

NOTĂ BIBLIOGRAFICĂ: Fiul lui Petru Săplăcan și al Aureliei (n. Mureșan), s-a născut la 1 aprilie 1954 în București și s-a stins din viață în 15 aprilie 2002 la Cluj-Napoca (mormântul său se află în curtea bisericii ortodoxe din Braniște, județul Bistrița-Năsăud).

Primele șapte clase le urmează la Școala Generală din Beclean. A absolvit, în 1973, Liceul „Al. Papiu Ilarian” din Dej și, în 1979, Facultatea de Filosofie a Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca. După absolvirea facultății și până în 1989 a fost profesor la Liceul nr. 1 din Dej. Între 1989 și 1990 a fost redactor-șef al „Gazetei someșene” și apoi redactor la RTV Cluj din 1990, iar din 1994 la Radio Cluj. Debutează publicistic cu versuri și critică literară în revista „Echinocșiu”.

În perioada studenției a fost membru și apoi coordonator al cenaclului revistei „Tribuna” și, în perioada 1980-1986, liderul cenaclului Saeculum al tinerilor scriitori din Transilvania (Dej-Beclean).

Colaborează cu articole, cronici literare, eseuri la revistele: „Echinocșiu”, „Tribuna”, „Steaua”, „Astra” (la rubrica proprie „Literatura futilă”), „Transilvania”, „Convorbiri literare”, „Viața Românească”, „România literară”, „Cronica”, „Poesis”, „Minerva” etc.

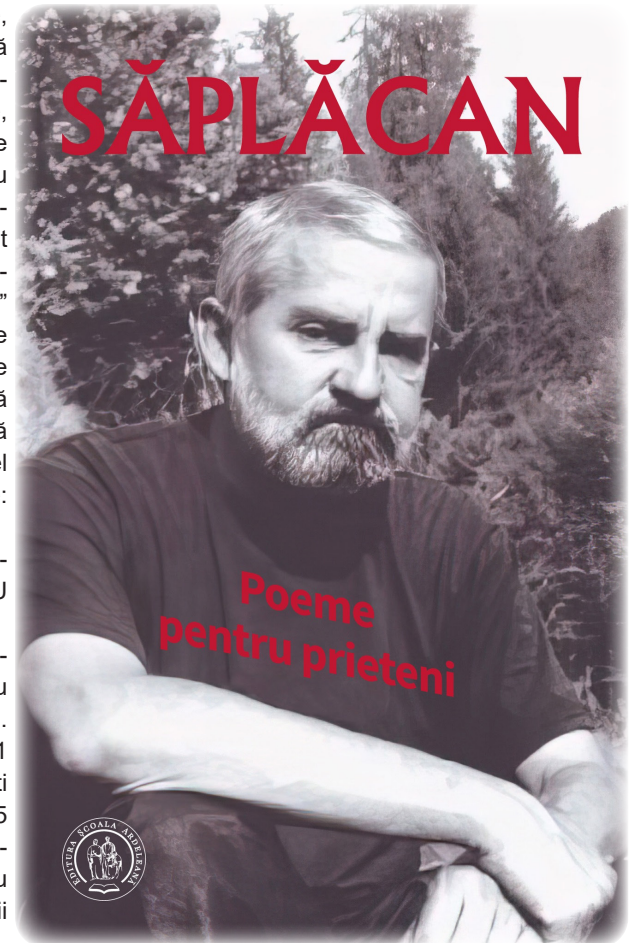
A publicat volumele de versuri: „Livada Roentgen” (Editura Popa's Art, Timișoara, 1998), „Ușor deasupra lumii” (Editura Charmides, Bistrița, 1999) și „Factorul șarpe” (Editura Axa, Botoșani, 2000). Au apărut postum volumele: „Memorial cu păianjeni și fructe” (Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002), „Poezii” (Editura Charmides, Bistrița, 2003 – cuprinzând sumar integral al cârților sale antume, plus 17 inedite) și „Exerciții de balistică” (Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2003 – articole de critică literară).

Este deținătorul următoarelor premii: Premiul revistei „Tribuna”, pentru critică literară (1977), Premiul „Poemul comentat” al revistei „Astra” (1982), Premiul pentru debut al Salonului de Carte din Cluj (1995), Marele premiu pentru poezie „Cristian Popescu” la Festivalul Internațional de Poezie din Sighetu Marmatei (1999), Premiul Uniunii Scriitorilor la Zilele „George Coșbuc” (Bistrița, 1999) ș.a.

Au formulat opinii critice asupra cărților sale: Ion Mureșan („Tribuna”, 1995); Alex Ștefănescu („România literară”, 1995); Petru Poantă („Dicționar al poezilor clujeni”, Editura Clusium, 1998); Gheorghe Grigurcu („România literară”, nr. 33, 1999), George Vulturescu („Poesis”, 1999); Adrian Alui Gheorghe („Convorbiri literare”, 1999); Mircea A. Diaconu („Convorbiri literare”, 1999); Daniel Corbu („Cronica”, 1999) ș.a.

Nr. 1(30) din decembrie 2004 al revistei „Archeus” (86 de pagini) din Baia Mare este dedicat în întregime lui Radu Săplăcan.

Printr-o Hotărâre a Consiliului local Beclean, Casei de Cultură din localitate i se atribuie, în 2003, numele „Radu Săplăcan”. (Cornel Cotuțiu)

Elena M. Cîmpian

Cartea lui Mircea Gelu Buta, primită la Biblioteca Academiei Române

În Sala „Ion Heliade Rădulescu” a Bibliotecii Academiei Române, în prezența unui public avizat, a fost lansat volumul „Iuliu Maniu și Năsăudul”, de Mircea Gelu Buta. Lansarea a fost însoțită de Conferința „Iuliu Maniu și mișcarea anticomunistă din Țara Năsăudului”, susținută de Mircea Gelu Buta, în fața unor personalități și specialiști în domeniu. Aceștia au completat și argumentat, în intervențiile lor, ideile cărții, generând un frumos dialog, cu adevărat academic.

Despre carte au vorbit Ioan Aurel Pop, președintele Academiei Române, Ana Blandiana, poetă și fondatoarea Memorialului de la Sighet, a Academiei Civice, Tudor Dunca, Ex-Ambasador al României în Germania, și Tudorel Urian, scriitor, critic literar.

La eveniment, au fost prezenți Adrian Niculescu, jurnalist, fost corresponsent oficial în Italia al departamentului românesc al postului de Radio „Europa liberă”, Marius Oprea, istoric, președinte al Centrului de Investigare a Crimelor Comunismului, Mona Muscă, Ministru al Culturii, 2004, Gabriel Gafița, romancier, diplomat, Ambasador al României în Canada, Malaezia, Portugalia, Peru, angajați ai Bibliotecii, pasionați de istorie și de Iuliu Maniu, jurnaliști bucureșteni.

Amfitrionul întâlnirii, de o înaltă semnificație și reverberație pentru cultura română, a fost prof. ing. Nicolae Iorga, directorul general al Bibliotecii Academiei Române.

Evenimentul, surprins în câteva imagini cu valoare istorică, literară și culturală, se înscrie în memoria academicienilor năsăudeni și aduce slavă celor ce astăzi le stau aproape, cu noblete, continuatori de rang înalt, așa cum este și prof. univ. Mircea Gelu Buta, preocupat, în ultimul timp, de istorii ale locului, de oameni- simbol din trecutul ce lasă urme. Cu sensibilitate, cu afinitate, specifice continuatorului.

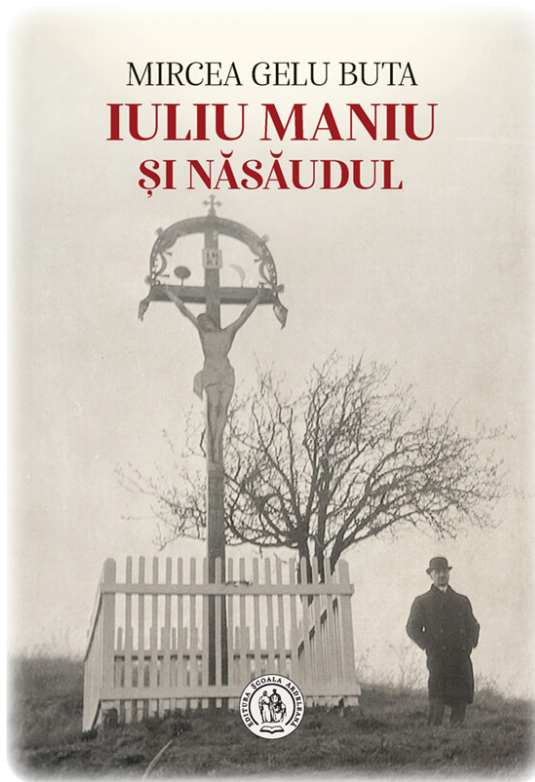
Mircea Gelu Buta, Iuliu Maniu și Năsăudul, Editura Școala Ardeleană

Proiect editorial dedicat lui Iuliu Maniu la 150 de ani de la naștere și la 70 de ani de la trecerea în eternitate. Foto copertă: Arhiva Casei Memoriale „Iuliu Maniu” din Bădăcin. Colecția Istorie contemporană este coordonată de Prof. univ. dr. Vasile Pușcaș.

În timpul procesului organizației anticomuniste năsăudene, discreditant denumite de către presa de dezinformare din epocă „Sumanele Negre”, din luna noiembrie 1946, Iuliu Maniu, audiat în calitate de martor, a fost întrebat de Avocatul Apărării ce crede Domnia Sa despre frații Pop și dacă îi consideră capabili de complot pentru distrugerea unității statului. Răspunsul a fost prompt: „Absolut exclus! Noi, ardelenii, am făcut Unirea cu România pe veci!” (MIRCEA GELU BUTA)

Iuliu Maniu a fost o prezență constantă în conștiința națională românească începând din momentul realizării României Întregite, în 1918, iar acțiunile sale au reprezentat un imbold unanim recunoscut pentru construcția unei României Mari și Noi. El s-a opus tendințelor defetiste din vara-toamna anului 1940, atunci când unele grupări din jurul regelui Carol al II-lea au consimțit la destrămarea teritorială a statului român. În acel context dramatic, pentru a apăra suveranitatea României, Maniu a susținut necesitatea constituirii unei rezistențe naționale. În perioada celui de-al Doilea Război Mondial, s-a impus ca un lider național al opoziției unite a românilor în fața dictaturii militare interne, a nazismului și fascismului. Din a doua jumătate a anului 1944, el a fost considerat cel mai important promotor al mișcării anticomuniste, ceea ce a atras represiunea autorităților pro-sovietice împotriva persoanei sale și a susținătorilor ori a celor care urmau crezul său.

Cartea profesorului Mircea Gelu Buta este o reconstituire bazată pe documente arhivistice din epocă a rolului lui Iuliu Maniu și a influenței sale în constituirea și desfășurarea unei rezistențe naționale românești contra bolșevizării țării, imediat după 1944, în zona Năsăudului și în alte regiuni ale României. Această lucrare nu înfățișează doar un capitol important de istorie locală, ci reprezintă și o reconstituire necesară pentru istoria națională și europeană a secolului al XX-lea. (VASILE PUȘCAȘ)

In memoriam Dinu Săraru

Uniunea Scriitorilor din România anunță cu tristețe încetarea din viață a romancierului și omului de teatru Dinu Săraru.

Constantin Grigore (Dinu) Săraru s-a născut la 30 ianuarie 1932, la Slătioara, județul Vâlcea. A făcut studii de teatru. A fost ziarist, redactor la TVR, directorul Teatrului Mic și al Teatrului Foarte Mic din București între anii 1977 și 1990. A făcut parte din C.C. al P.C.R.

În anul 2001 a fost numit directorul Teatrului Național, de unde a demisionat în 2004. Romanele sale pe teme țărănești: Niște țărani, Dragostea și revoluția și Clipa i-au adus o mare notorietate înainte de 1989, dar după 1990 au fost contestate de criticii literari pentru adeviziunea implicită la ideologia comunistă pe tema colectivizării agriculturii.

Romanul Clipa a fost ecranizat în regia lui Gheorghe Vitanidis. A mai scris o piesă de teatru, Crimă pentru pământ, și s-a implicat în dramatizarea romanelor sale.

Alte romane: Un fluture alb cu sânge pe aripi, Ciocoi noi cu bodyguard.

A mai editat volume cu caracter memorialistic.

A primit Premiul Academiei Române pentru romanul Niște țărani.

A fost distins cu Ordinul Meritul Cultural și cu Ordinul „Steaua României” în grad de Cavalier.

Uniunea Scriitorilor din România

A intrat în eternitate și Dinu Săraru.

Romancier, dramaturg, gazetar și animator de teatru, Dinu Săraru s-a născut în 30 ianuarie 1932, la Slătioara, o comună oltenească din apropierea mănăstirii Horezu, tatăl său fiind învățător. A debutat în presă de tânăr, lucrând atât la Radio România, cât și, mai târziu, la Televiziune și, desigur, în presa culturală scrisă. Slătioara copilăriei sale l-a băntuit întreaga viață, fiind sursa de inspirație pentru multe dintre scrierile sale. În interviuri a mărturisit adesea că personajele sale sunt strâns legate de foștii consăteni. Romanul Niște țărani i-a adus consacrarea, fiind premiat de Academia Română și ulterior ecranizat, ca și Clipa, un alt roman despre țărani din comuna natală (unde, de altfel, Săraru și-a petrecut multă vreme la maturitate și senectute). Deși a lucrat multă vreme în presă, el își datorează în mare parte notorietatea datorită conducerii iscusite a Teatrului Mic în perioada sa de glorie (1977 – 1989). Profitând cu abilitate de relațiile sale la nivelul cel mai înalt al P.C.R., a avut flerul și tenacita-

DINU SĂRARU
1932 - 2024

tea de a alcătui o trupă extraordinară de actori și regizori, dintre care îi amintim doar pe câțiva: Ștefan Iordache, Valeria Seciu, Leopoldina Bălănuță, Mitică Popescu, Rodica Negrea, Gheorghe Visu, Cătălina Buzoianu și Silviu Purcărete. Și-a legat numele de câteva dintre cele mai memorabile spectacole ale epocii, deloc săracă în montări eveniment, obținând aprobarea unui repertoriu la care alte teatre doar puteau visa la vremea aceea. În 2001 a fost numit director general al Teatrului Național, dar vremurile se schimbaseră, iar directoratul său nu a lăsat urme atât de adânci în istoria teatrului românesc precum cel precedent. În ultimii săi ani a continuat să fie activ în presă, în ciuda problemelor tot mai grave de vedere care l-au afectat. Criticii i-au sancționat sever opera după Revoluția din Decembrie 1989, dar indiscutabil va rămâne unul dintre observatorii inspirați ai vieții țărănilor din a doua parte a secolului XX. Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Muzeul Național al Literaturii Române

Zilele revistei „Caiete Silvane”,
ediția a XVI-a

Centrul de Cultură și Artă Sălaj, revista și editura „Caiete Silvane” au organizat sub egida Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor din România, Consiliului Județean Sălaj și Primăriei Municipiului Zalău Zilele revistei „Caiete Silvane”, ediția a XVI-a. Evenimentul a debutat cu desanturi scriitoricești la Liceul Pedagogic „Gheorghe Șincai”; Colegiul Național „Silvania”; Liceul Ortodox „Sfântul Nicolae”; Colegiul Tehnic „Alesandru Papiu Ilarian” și la Liceul Tehnologic „Mihai Viteazul” din Zalău. Sala Porolissum de la Centrul de Cultură și Artă al județului Sălaj a găzduit lansări de carte și publicații și lecturi publice: STUDIA CAIETE SILVANE; Simone Györfi; Gheorghe Glodeanu; Angela Maxim; membri ai Cenaclului și revistei „Cronograf”: Robert Laszlo, Loredana A. Știrbu, Cornelia Bălan-Pop, Gheorghe Cormoș; membri ai Cenaclului de la Cicârlău: Nicolae Goja, Gheorghe Pop; Ioan F. Pop; Silvia Bodea Sălăjan; Viorica Mureșan; Ion Pițoiu-Dragomir; Dina Horvath; Florin Horvath; Marcel Lucaciu, cu un intermezzo muzical al Ansamblului folcloric „Meseșul” (CCAJS). A doua zi Centrul de Cultură și Artă al județului Sălaj a fost gazda întâlnirii cu criticul și istoricul literar MIRCEA POPA: prezentarea personalității și operei profesorului; conferință „Eminescu și Sălajul”; lansarea cărții „Eminescu. Trepte ale devenirii” (Editura „Școala Ardeleană”, 2024); Premiul revistei „Caiete Silvane”. Au prezentat Vasile George Dâncu și Carmen Ardelean. Amfitrion Daniel Săuca. Lansări, prezentări de carte și de reviste, lecturi publice au avut Daniel Săuca; Viorel Mureșan; Doina Ira-Tăutan; Viorel Tăutan; Menuț Maximilian; Olimpiu Nușfelean; Dana Buzura-Gagniuc; Delia Muntean; Nicolae Scheianu; Gheorghe Vidican; Elena Abrudan; Alice

Valeria Micu; Ioan-Vasile Bulgărean; Daniel Moșoiu. S-a prezentat și „Descoperim Sălajul”, vol. 12 (Editura „Caiete Silvane”, colecția „Magazin Sălăjean”). Intermezzo muzical: Profesori și elevi de la Școala Populară de Arte și Meserii (CCAJS).

„Le mulțumim, și pe această cale, tuturor celor implicați, într-un fel sau altul, în organizarea și desfășurarea celei de-a 16-a ediții a Zilelor revistei CAIETE SILVANE. Un eveniment reușit, în opinia noastră. 5 desanturi scriitoricești în licee din Zalău: Pedagogic, CNS, API, Liceul Ortodox și „Mihai Viteazul”; peste 40 de scriitori prezenți din 5 județe: Sălaj, Cluj, Bihor, Satu Mare, Maramureș, Bistrița-Năsăud; 3 cenacluri: Cicârlău (Maramureș), Cronograf (Satu Mare) și Silvania (Zalău); 1 conferință: Mircea Popa (premiul revistei CAIETE SILVANE); lecturi publice în Sala Porolissum a CCAJS și în licee a scriitorilor invitați; peste 20 de prezentări de carte și publicații, inclusiv cele ale revistei și editurii CAIETE SILVANE. Îi urăm bun venit în familia Caiete Silvane publicației STUDIA CAIETE SILVANE” transmite Daniel Săuca, manager CCAJS, redactor-șef Caiete Silvane/Studia Caiete Silvane.

Eveniment derulat cu sprijinul Consiliului Județean Sălaj, Primăriei Municipiului Zalău, Casei de Cultură a Sindicatelor din Zalău, Editurii „Școala Ardeleană”, Instituției Prefectului – Județul Sălaj, Cenaclului literar „Silvania”, Reprezentanței Zalău a Filialei Cluj a Uniunii Scriitorilor din România, Asociației culturale „Creat”, Asociației Scriitorilor din Județul Sălaj, Asociației Jurnaliștilor din Sălaj, Inspectoratului Școlar Județean Sălaj, Colegiului Național „Silvania” Zalău, Liceului Pedagogic „Gheorghe Șincai” Zalău, Colegiului Tehnic „Alesandru Papiu Ilarian” Zalău, Liceului Ortodox „Sfântul Nicolae” Zalău, Liceului Tehnologic „Mihai Viteazul” Zalău, Muzeului Județean de Istorie și Artă Zalău, Bibliotecii Județene „Ioniță Scipione Bădescu” Sălaj, Direcției Județene de Cultură Sălaj, Arhivelor Naționale ale României – Serviciul Județean Sălaj, Silvania, Fort Silvan.

Ion Pițoiu-Dragomir

Menutinele Allmiranei

*** unica „ars poetica” e tăcerea crucilor fără cātușe ruginind	*** cămășile de tort - zale pentru săbiile șlefuite cu ură...	
*** pe soclu maidanezii îmi devorează umbra; terminasem „Oratoriul cenușii”	*** Allmirana... unii erau excluși pentru negoțul cu răs imploziv	auuud rădăcinile sângelui... privesc zborul crengilor - părul tău zefirat
*** doar fachirul face jonglerii cu toate cioburile unui regret...	*** promisem verdictul: la tangoul argintiu - doar prin conclavul rânilor...	*** când cuvântul era premiat - atunci - ofereai tuturor petale celeste
*** „mai suntem neam?! ” cutremurau brazii din lacrimile înnegrind efigiile	*** „Mierea nebună ” - din polen de azalee; cruci pentru albine!...	*** în Allmirana nimeni nu studiază în corpore aria scheletelor
*** oricâte flori vei semăna toate vor fulgura miresmate cântece	*** noi - atunci! - am inventat altă cifră: zorii de măine...	*** cu cealaltă clipire cumînței văpaia cuvântului; irizări pe ape
*** ne-prietenul își admira - lăut - statuia din bobul de mei...	*** „lapidarea că pusesem rai în agora infernului?! ” sfâșia stălpnicul	*** cu Marin Sorescu poposeam frecvent la fierăria lui Iona
*** surâdeai lângă râu; din chingile spinilor soarele evada princiar	*** războiul necurmat și cel din(tre) noi auresc obeliscul sângelui	*** strigătul oglinzii: „renunță nu mai hrăni umbra în travesti!”
*** în Allmirana peștii de lumină înfiarau apele ziguratului central	*** în ie de in lacrima înfiază clipirile unei lumânări	*** ochii lor: „cânți negru!”; mângâiam apoi rubinul unui apus

Veronica Oșorheian - 75

Cornel Cotuțiu

Ce-și face omul cu mâna lui...

Mai toată lumea știe cum se încheie fraza începută de mine în titlu.

Doar că ezităm uneori să ne referim la „omul” potrivit pentru a o concretiza.

Am la îndemână o proaspătă invocare a faptei și a celei ce a săvârșit-o: Veronica Oșorheian, „Calendar de amurg (75)”, Ed. Ecou Transilvan, Cluj Napoca, 2024. Asta e: scriitorii adevărați doar cu mâna/talentul lor săvârșesc un lucru „bine făcut”.

Ca un temeinic gospodar, scriitoarea, văzându-se cu 75 de ani de viață împliniți (ajunsă deci în „amurg”), și-a zis, în consecință: De ce să las eu pe mâna posterității ce rămâne după mine? Îmi gospodăresc eu faptele; adun, clădesc eu ceea ce am săvârșit biobibliografic.

Cartea aceasta e un autoportret încheiat, desăvârșit parcă de un notar unic, investit cu atribuția de a autentifica înscrisuri și a elibera aceleași copii doar pentru solicitanți speciali - adică prezumtivii cititori. Căci, pe bună dreptate, Veronica Oșorheian dorește să afirme, în „Crezul meu literar”: „Cărțile se scriu pentru a fi citite. Iar dacă cea mai frumoasă și de folos zăbavă este cititul, atunci menirea cărților este de a-i ferici pe cei care se apleacă asupra lor.”

Nu-mi rămâne decât să fac o băgare de seamă a gospodinei din Leșu Ilvei, despre felul cum și-a alcătuit un autoportret desăvârșit, prin litera de tipar.

Mai întâi: De ce volum aniversar fiindcă are, mai întâi, 100 de pagini cu poezii care, „îmi sunt mai aproape de suflet”. Motivația am găsit-o pe măsură ce am am zăbovit la splendidele ilustrații ale artistului Andrei Medinski: desene în creion, ilustrând momente, gesturi, îmbrăcăminte țărănească, secvențe din ogradă, obiceiuri specifice unei lumi care nu mai este, dar pe care atât scriitoarea cât și plasticianul le-au trăit în vremea copilăriei, a tinereții dintâi („același loc ne-a mângâiat copilăria”). Paginile acestea sunt pentru amândoi o revedere a unor ani de pe traseul care, iată, i-au adus, calendaristic, în amurgul senectuții.

„Opiniile critice” din carte cuprind 36 de texte care i-au fost dedicate scriitoarei din anul 2000 până în 2023. (E important de reținut că V. Oșorheian a debutat editorial abia la vârsta de... 50 de ani).

Iar fișa (cuvânt impropriu de data aceasta)biobibliografică e impresionantă, atât pentru admirabilele „pățanii” culturale în care a fost implicată, cât și prin minuțiozitatea evidențierii lor. Concret: Înșiră publicațiile la care a colaborat (inclusiv anul, pagina), cărțile publicate (inclusiv... tirajul), volume îngrijite sau coordonate, prezență în volume sau publicații omagiale, prezență în dicționare literare, comunicări, pe teme de cultură, înregistrări la emisiuni radiofonice, distincții obținute, premii literare (nenumărate, dar înșirate în această impresionantă panoplie a unui om care dorește irepresibil să cheme la comunicare, dialog).

Iar la ultimul capitol - „Album ilustrativ” - te minunezi ce detalii (ca de... gospodină) însoțesc fotografiile. De pildă, cea numerotată cu numărul 10 (cu mențiunea „din anul 1973”): „observăm norma impusă și agreată de salariați - pentru protejarea hainelor - de a purta halat și la birou /.../ De folos mi-au fost ciorapii aceia de pluș”. (Viitoarea autoare de cărți lucra atunci la serviciul contabilitate de la fabrica „Ardeleana” Alba Iulia.)

Veronica Oșorheian ține ca gestul editorial de acum să fie înțeles corect. De aceea, pe manșeta copertei a patra lasă două strofe, dintre care reproduc aceasta:

„Nu-i cine știe ce, dar las și eu o urmă,
Cum lasă rânduica în zborul ei grăbit,
Când își clădește cuibul și aerul îl curmă
În două părți egale - apus și răsărit.”

Nu tocmai des se întâlnesc în literatură creatori cumpăniți și cu simțul măsurii.

Ion Buzași

Nostalgice și poetice amintiri¹

„Îmi pare că-i amurgul mai limpede și lin/ Iscat din împliniri și calmă așteptare/ A unui timp grăbit, dar protejat divin/ De încercări banale - ce poartă fiecare./ Cu gândul mă așez pe laia de la poartă...”. Aceste versuri ar putea constitui o poetică autoprefață la noua carte a Veronicăi Oșorheianu (n. Mălai) în Leșu Ilvei, dar stabilită după căsătorie în 1968 la Alba Iulia. Volumul acesta este unul deosebit din mai multe puncte de vedere: este o mărturisire - lucru mai rar la femei - a vârstei, a împlinit treizeci de ani, de aici și titlul nostalgic, cu un abur de tristețe: „Calendar în amurg”; este un volum autobiografic și bilanțier. Aflăm astfel că până la căsătorie s-a numit Mălai, și la liceul din Gherla se sfia oarecum de numele său, până când profesorul Ion T. Buzdugan, o somitate didactică a orașului de pe Someșul Mic, i-a spus în fața clasei că e un nume curat românesc și de atunci își rostea mai apăsător și fără jenă numele, căci familia Mălai este o renumită familie născădeană numărând de-a lungul anilor un șir de

preoți, cărturari și dascăli (cu sensul vechi ardelenesc de învățători și profesori), iar Titus Mălai, a fost un venerabil canonic al Episcopiei Greco-Catolice de Cluj-Gherla, în perioada interbelică și un apropiat al Fericitului Episcop Martir - Iuliu Hossu. Autoarea își amintește cum: „Canonicul Titus Mălai l-a rugat pe tata/ să-i facă balmoș./ Era găzduit de Ana lu' Leon Solcan/. Atunci tata m-a luat de mână și m-a dus să-l cunosc pe unceșu' Titu./ Împreunându-și mâinile palide,/ preotul a spus rugăciunea/ Scăpase de la Rubla - (localitate unde avea domiciliu forțat după anii de închisoare n.n.)/ Și mâinile acelea de sfânt m-au binecuvântat. (Un poet din Țara Moților, din generația optzecistă, despre a cărui operă am scris, se numea Mălai, dar și-a ales ca nume literar, Mălin (Dumitru Mălin și-a semnat cărțile de poezie și memorialistică, poate și ca să fie apropiat de Nicolae Labiș, poetul emblemă al acestei generații, care s-a născut la Mălini, în nordul Moldovei).

În al doilea rând volumul are un pronunțat caracter etnografic. Nu numai frecvențele vocabule regionale (cujeică, căpăluit, butinar, sfarogit, copârșeu, drujincă, lictar, ilău) care pentru un cititor din ținutul Năsăudului, sau cu obârșie născădeană, sunt familiare, dar pentru cei din alte părți rămân cuvinte cu sens necunoscut, (dar de ghicit în context), dar și prin descrierea unor ritualuri sau obiceiuri (v. *Nunta cu drumul legat, Picioru' lu' Mălai*, cu frecvente nume ale localnicilor și locuitorilor ce pot oferi o asemănare cu volumul lui Marin Sorescu, *La Liliaci*).

Poveste cu tâlc este o variantă modernă a idilei coșbuciene *La oglindă*. Amurgul din titlu este prevestit în *Popas la matcă*, aici cu sensul de origine, început: „Popasul meu la matcă e tot mai rar de-acum/ Iar zilele ce vin sunt tot mai neștiute./ Și-atâtea amintiri se vor preface-n scrum./ După aceleași legi - atât de cunoscute”.

O mărturisire din prefață ne surprinde. „La vârsta de 75 de ani intenționez să mă retrag din viața scriitoricească, o retragere discretă «fără surle și tobe».” Ne surprinde pentru că acest volum deschide o nouă abordare, originală a temei atât de dragi Veronicăi Oșorheianu: o nostalgie a satului de odinioară, un sat în care ulițele „înfloreau de Paști, în costumele noastre sărbătorești ca să adunăm ouă roșii și turtițe după obiceiul satului de atunci” pentru că „satele de atunci sunt numai în cărți de evocare și aduceri-aminte”, precum acest *Calendar în amurg* al Veronicăi Oșorheianu, ce mărturisește „un dor pribeag, flămând de locurile dragi, de neuitat ale copilăriei”. Sat în care scriitoarea s-a crezut „o vrednică albină”. Și deși își amendează această autocaracterizare este într-adevăr o vrednică albină, care „a rânduit/ din șiruri de cuvinte un stup/ - cam cât un stog făcut de-un gospodar, cu gânduri pământești din care-am șiruit/ Colan de pietre albe pe care-l las în dar/ Pădurilor din preajmă - care-n copilărie/Leagăn mi-au fost și pază”.

De altminteri multe referințe și aprecieri asupra poeziei sale, scrisori de mulțumire din partea unor biblioteci și școli la ale căror acțiuni culturale a participat cu entuziasm, conturează portretul unei scriitoare a cărei hărnicie nu dă semne că va conțeni curând.

Volumul este însoțit de un bogat album fotografic - veritabilă biografie în imagini - iar versurile capătă pregnanță vizuală și colorit local prin sugestivele desene alb/negru ale pictorului Andrei Medinski, care i-a fost coleg de învățământ la începutul carierei sale didactice în Leșu Ilvei.

1 Veronica Oșorheian, *Calendar de amurg (75)*. Poeme și Addenda, Editura Ecou Transilvan, Cluj-Napoca, 2024

Veronica Oșorheian
CALENDAR DE AMURG
(75)

Veronica Oșorheian

Picioru' lu' Mălai

Unii credeau că locul are legătură
cu cei din vița Mălăienilor.
Din vremuri străvechi, a fost
și a rămas proprietatea satului.
Când anotimpurile erau dușmănoase,
de acolo se da știre sătenilor -
că vin negustori cu mălai.

Hai, la mălaaai!!!
striga (de pe culme) dobașul satului,
cu glas furios și îndesat
(și el cu o casă plină de prunci),
cătrănit de lipsa bucatelor.
Pentru urletele aruncate peste sat,
căpăta câteva cupe de boabe,
în traista țesută din cânepă.

Acolo, pe culme, ales-au sătenii temelie
pentru *Crucea luminată* -
strajă Bisericii ctitorită de Anton Mălai
și far pentru colina cu dalbe lăcașuri
răsfirate spre nord.
Sub poala pădurii, semn rămâne Crucea
și îndemn pentru fiecare călător.

Raze de la *Crucea luminată*
se revarsă spre veranda lui Toma Artene.
Laolaltă cu Florea și Domnița depănăm
amintiri din scrisorile lui Toma -
adunate, spre neuitare, în volumul *Sărsănuța cu scrisori*¹.
Rar se întâmplă să găsești un epistolar atât de bogat,
cu vești din Szolnok, Debrecen, Niregyháza ... -
cu nume mobilizate și cu atâtea nevoi ale sătenilor.

Alături de o vecină, pe culme a urcat și bunica.
S-au ascuns în pădurea de sub Heniu,
când s-a instalat patrula nemțească
în casa noastră. Nemții făceau foc
în soba așezată în tânaș.
Un fuior de fum s-a ridicat din colțul casei.
Cu sufletul la gură, a coborât bunica.
Niște cărbuni căzuseră pe podele.
S-au speriat și nemții.
Fântâna mai dăinuie - că-i bun izvorul.

Aduceri aminte

Curat îmi e surâsul, când cei la fel ca mine,
Aminte își aduc de satul depărtat
Și vorbe depănăm, așa cum se cuvine -
Un semn că pe vecie, în suflet l-am păstrat -.

Și duc-mă, cu gândul, în vremuri de copil
Pierdut în verzi poiene cu iarbă mătăsoasă
„Ori bolți cerești de frunze sub care calc tiptil
Pe jilave cărări spre drumul către casă.

Prin cetini cântă vântul, prin arbori - păsărețul -,
Și rugii cu ochi negri ascultă cu mirare;
Mici floricele albe sunt prinse în buchetul
De strajă pus anume, să-mi rădă în cărare.

Un pumn de mure coapte îmi stâmpără dorința
Și zilnica plăcere, de când în pârg au dat;
În rugul încărcat, mi-am agățat catrința,
Sărind un putregai de fag înclinciurat.

N. STEINHARDT - 35

(n. 29 iulie 1912 - d. 30 martie 1989)

MATEIU CARAGIALE, CRAII DE CURTEA-VECHE, una dintre cele mai prețioase ediții anastatice bibliofile a unei capodopere a limbii și literaturii române. Cu 14 ilustrații în culori de G. TOMAZIU Ediție îngrijită de Ioan Pinteș și George Ardeleanu, însoțită de un dosar critic matein de N. Steinhardt.

Proiect editorial apărut sub egida Bibliotecii Județene „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud. Colecția Panteon românesc (ediții de patrimoniu) este coordonată de Prof. univ. dr. Ioan- Aurel Pop, Președintele Academiei Române.

MATEIU CARAGIALE: Cu încetul, la evocarea lor se deșteptase în mine un suflet nou, un suflet de nomad cu nostalgii sfâșietoare, mă încindea dorul de ducă, mă înfrigură ispita plecărilor spre necunoscut, fermecul îndepărtatelor pribegiri și la gândul că ași rămâne până la capăt robul unui petec de pământ, osândit a mă frământa și istovi fără mulțumire într-un ocol restrâns, sufeream cumplit, mă simțeam abătut până la desnădejde.

„Craii de Curtea-Vechi”, așa cum ne-am învrednicit să-i tipărim sub emblema Editurii Coresi, au reprezentat și o aventură a prieteniei noastre. Era mai bine, pentru aceasta, să n-o pornim; prietenia, act gratuit, nu trebuie supusă - fragilă și intransmutabilă - niciunei încercări practice. Dar merita să fie sacrificată unei realizări pe care o considerăm, neizbită cum e, cu mândrie. Ne place să știm că principala lucrare a lui Mateiu Caragiale, epuizată în librării, a fost reluată și prezentată într-un mod cât mai solemn. Pictorul care a ilustrat-o și toți cei ce, alături de el, prin munca, sfatul, ajutorul sau chiar nervii lor, l-au ambiționat să ducă la bun sfârșit o lucrare grea și obositoare n-au de ce se căi. „Craii de Curtea-Vechi”, cu incomparabila lor strălucire, oarecum ascunsă, îi încălzesc și-i mulțumesc.

GEORGE ARDELEANU: Este, într-adevăr, o bijuterie editorială, cu 14 ilustrații color realizate de pictorul George Tomaziu (un foarte bun prieten al lui N. Steinhardt, trecut și el prin calvarul detenției politice, atât în timpul regimului Ion Antonescu, pentru că a lucrat pentru serviciile secrete britanice, cât și - timp de 13 ani! - în timpul regimului comunist, emigrat, în 1969, în Anglia și apoi în Franța) și cu colaborarea lui N. Steinhardt și a lui Dinu Albușescu (traducător în românește al lui Balzac, Stendhal, Giraudoux ori Mauriac, implicat, alături de Tomaziu, în serviciile de spionaj în favoarea englezilor în timpul celui de-al Doilea Război

Mondial, evocat de Radu Mărculescu în cartea sa de memorii, „Amintiri din restul vieții mele”, publicată, în 2013, la Humanitas).

N. STEINHARDT 35

Măreția textului trece la ilustrații;
apoi se răsfrânge asupra celor din jurul artiștilor,
le dă din bucuria prezenței veșniciei.

IOAN PINTEȘ: Consider repipărirea „Crailor de Curtea-Vechi”, într-o ediție anastatică, o recuperare, un gest editorial major, o reparație bibliografică și nu numai; o completare firească și necesară care îmbogățește bibliografia „Crailor”, dar, în același timp, scoate din uitare și adaugă bibliografilor Steinhardt și Tomaziu un titlu atât de puțin cunoscut.

Lansarea a avut loc la Muzeul Național al Literaturii Române.

Editura Școala Ardeleană

75

Uniunea Scriitorilor din România - Filiala Cluj

In memoriam V. Fanache

1934 - 2013

Prezintă:
Adrian Tudurachi
Lucian Bâgiu
Doru George Burlacu
Mircea Popa

Moderator: Irina Petraș

Vineri, 5 aprilie 2024, ora 13

la sediul Filialei clujene, str. Universității nr. 1

Antonia Bodea

Anca Sîrghie - 80

La aniversarea acestei doamne în cadrul Cenaclului "Radu Theodoru" din Sibiu ne însoțește o carte deosebită, un eseu monografic realizat de distinsa prof.dr. Ada Stuparu, care cuprinde între copertile ei date privind întreaga viață și activitate a universitarei și scriitoarei Anca Sîrghie. Intitulată foarte sugestiv „Anca Sîrghie în lumina slovei scrise” (eseu monografic, ed. a II-a revăzută și adăugită), ed. Techno Media, Sibiu, 2024, cartea remarcabilă atât prin aspect, cât și prin conținutul documentar valoros, prezentat sistematizat, însoțit de date și imagini edificatoare, structurat pe parcursul a 5 capitole, constituie un document prețios, punctând parcursul celor 57 de ani puși în slujba culturii.

Poate nu îndeajuns știm să prețuim uriașă muncă de culegere și structurare a unui imens material ce stă mărturie despre ceea ce a însemnat și înseamnă prezența scriitoarei Anca Sîrghie – „profilul complet al omului de cultură”. Este genericul sub care îmi prezintă cuvântul de admirație față de un spirit care și-a dăruit toată viața spre a descifra, a pătrunde, a cultiva și răspândi „lumina slovei scrise” cum, minunat subliniază titlul volumului de față. Pe parcursul a 679 pagini, dintre care 100 de pagini cuprind la capăt. V o consistentă „Bibliografie”, pe care o apreciez ca exemplară, se conturează liniile de forță ale unui destin, care la rândul lui ni se impune ca exemplar. Despre acest adevăr vorbesc valoroasele specializări și performanțe pe care le-a atins d-na Anca Sîrghie, urmându-și chemarea a ceea ce înseamnă cultură, în ipostaza dascălului, arzând astfel în creuzetul alchimic al înnobilării spiritului. Conf. univ. dr. la Facultatea de Litere și Arte din cadrul Universității „Lucian Blaga” din Sibiu, unde a ridicat secția de Biblioteconomie și Arhivistică, prin sesiunea studentescă anuală, căreia i-a asigurat o deschidere națională și chiar internațională, prin publicația „Lumina slovei scrise”, scoasă cu studenții ei în 20 de volume, prin monografia închinată specialității nou înființate și așezate pe ferme principii științifice prin propriul efort al d-sale, prin proiectul colaborării cu Universitatea „Michel de Montaigne” din Bordeaux, Franța, d-na Anca Sîrghie găsește formule adecvate de a conferi specificitate și statut științific acestui sector, vag conceput până atunci și nementinut la acel nivel după plecarea dânsiei. Ea a realizat 11 cursuri pentru studenți, lucrări de documentare, a organizat vizite și schimburi de experiență cu biblioteci vestite din Europa, precum Biblioteca Națională a Franței de la Paris, Biblioteca Mériadeck de la Bordeaux sau Biblioteca Universității Humboldt din Berlin, pentru a pătrunde și adânci „biblioteca” ca disciplină meritorie și nobilă.

De altfel, pe întreaga perioadă a activității profesionale, dovedește o bogată inițiativă în promovarea informației culturale adunate. Împreună cu elevii și mai apoi cu studenții d-sale, le valorifică prin manifestări culturale sub generice adecvate, precum colocvii, sesiuni științifice de comunicare, simpozioane, festivaluri comemorative, evocări, Zilele Eminescu, Festivalul Internațional „Lucian Blaga”, Colocviul „Emil Cioran”, pe care îl organizează din 2019 până în prezent, ca să nu mai vorbim despre cele peste 20 de ediții ale Cursului internațional de măiestrie instrumentală și vocală, intitulat „Spre o Academie de Muzică la Sibiu” sau proiectele cinematografice, inițiate ca președintă a Ligii Culturale, Sibiu. Aceste evenimente sunt susținute anual, ținând astfel trează participarea celor implicați, antrenarea publicului, precum și imaginea unor figuri de seamă ale culturii noastre.

Ca specialist în Istoria literaturii române, realizează monografii în care spiritul documentar este îmbrăcat în căldura și lumina expresiei cu măiestria unui strălucit deținător al științei de a releva farmecul limbii române în evoluția de la cronicari și premoderni, până la contemporanii noștri. Astfel, cărți precum „Lucian Blaga și ultima lui muză” – cu un cuvânt înainte de O. Drimba, Ed. TechnoMedia, Sibiu, 2015, pentru care primește Premiul „Octavian Goga” al Uniunii Scriitorilor din România-filiala Sibiu, – apare ca un frumos și fascinant roman de dragoste, precum și drept un valoros documentar social și istoric.

De asemenea, între cele cinci lucrări dedicate autorului, vol. Radu Stanca, „Evocări și interpretări în evantai” 2016, și „Radu Stanca și Sibiu”, cu cele două ediții ale ei (2022, 2023), conțin, pe lângă valoarea documentară cu totul remarcabilă, imagini care încântă prin farmecul și sensibilitatea observației scenelor de viață, surprizele plăcute și cele triste ale deceniului proletcultist, dramaticul trăirilor scriitorului evocat.

Nu putem vorbi despre amplitudinea manifestării scriitoarei Anca Sîrghie fără a puncta diversitatea activităților domniei sale extinse peste granițele țării, în minunate și ample proiecte profesionale de colaborare cu țările europene și mai departe cu spații transatlantice în scopul popularizării tradiției românești și, de asemenea, a îmbogățirii acesteia cu modele din spații mai evaluate. Mărturie stau cărțile trilogiei sale „America visului românesc” (2017, 2019, 2021) și recente „Dialoguri româno-americane” apărute în anul 2023 la Editura Limes sub titlurile „Fascinația artei” și „Fascinația adevărului”.

Așa cum reiese din paginile monografiei citate, pe principiul înfrățirii cu țări din Europa, precum Franța, și din America, unde poposește frecvent și mereu rodnic în SUA și în Canada, se realizează permanent schimburi de experiență și excursii între zone din aceste țări și România, schimburi care conferă noutate, prospețime, dinamism și diversitate acțiunilor culturale desfășurate, asigurând o reală emancipare a tinerilor prin accesul la forme de cultură diverse. Astfel, informații referitoare la profilurile culturale ale unor mari edificii europene și transatlantice au contribuit la diversificarea și îmbogățirea activităților din România care, la rândul lor, au constituit un stimulente pentru deschiderea unor formațiuni culturale asemănătoare peste graniță.

Se pare că universitara Anca Sîrghie a înțeles însemnătatea acelor forme de colaborare în scopul promovării universalismului, a culturii spiritului umanitarist, încât chiar în momente grele, precum pandemia de coronavirus, a abordat cu succes noile tehnici de comunicare la distanță, precum programul zoom, pentru a nu se pierde realizările odată obținute.

Am străbătut cartea monografică a Adei Stuparu cu în-cântarea de a afla personal atâtea lucruri interesante și aspecte inedite despre oameni, locuri, obiceiuri și mai ales, de a înțelege realitatea unității în diversitate a spiritului uman.

O altă satisfacție am trăit-o identificând în paginile monografiei, momente de colaborare personală a mea cu dna Anca Sîrghie care se regăsesc pe parcursul a mai multor ani prin abordări de ambele părți, fie prin mijlocirea eseurilor critice, fie prin articole sau reportaje referitoare la creațiile proprii, fie prin schimburi de opinii, îmbogățindu-ne astfel gama preocupărilor despre literatură și limba română.

Ceea ce am realizat cu nespusă uimire a fost sentimentul copleșitor al puterii de sacrificiu în timp și spațiu, incomensurabile, datorite de către universitara Anca Sîrghie în dorința de promovare a semenilor prin cultură și emancipare. Un veritabil calendar al celor 57 de ani de activitate culturală intensă, desfășurată de d-na prof. Anca Sîrghie pe ani, zile, vorbește în capitolul incipient *O viață în date și imagini*, despre rigoarea, perseverența, disciplina și frumusețea unui spirit uman dăruit și responsabil. Această remarcă ne-a dus cu gândul la sensul gnomonic, ce scapă la prima vedere, al dictonului: „A renaște precum pasărea Phoenix din propria cenușă”, identificat în condiția omului care luptă până la sacrificiu în numele unui ideal. Pasiunea este aceea care-i naște energia și forța necesară, conferindu-i măreția împlinirii.

Astfel a înțeles d-na Anca Sîrghie, prin profesia îmbrățișată, să urmeze chemarea ce încă din adolescență a simțit-o în ambianța benefică a spațiului cetății de pe malurile Căminului, îmbinând tradiția culturală veche, recunoscută, cu momentul istoric nefast al comunismului, convertit benefic de forța destinului. Acestui moment îi dăruiește clipele de revoltă, de durere, de meditație asupra destinului omenirii pe care-l vrea luminos prin însăși bătaia pe care o poartă cu condeiul în mână. Despre acest ideal vorbesc scrierile domniei sale, analizate în capitolele monografiei pe care cu îndârjire îl sprijină să răzbească spre împlinire, ea scriind într-un mod ingenios despre clasicii și despre contemporanii literaturii române, de la cronicari, premoderni, Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, Ioan Slavici și George Coșbuc, până la Lucian Blaga, Radu Stanca, Ioan Alexandru, Ana Blandiana etc., transformând interviurile despre scriitorii români din cartea „Întâlnire pe calea undelor” (vol. I-2008 și vol. II-2011), într-o inedită istorie a literaturii române, una prefăcută de Ana Blandiana. Acești scriitori sunt personajele cărților domniei sale, aceștia și Timpul pe care-l vrea trăit în Istorie prin suflul culturii.

Considerăm că în mod fundamental, cultura e singura care definește condiția umană, singura care ne identifică și care ne unește ca act colectiv și ca o îndatorire civică. De aceea, de Cultură trebuie să beneficieze întreaga societate, ca forță mobilizatoare ce dă șansă devenirii în Istorie. Spunea Nichita Stănescu că dacă omul este creația Cosmosului, Omul la rândul său a dăruit Cosmosului ceva, și anume Timpul și spațiul la dimensiune identificată de om în condiția sa, de ființă *gânditoare*. Prin om, Timpul a intrat în Istorie, smuls veșniciei, salvat de neantul, atât de sugestiv figurat de vizionarismul eminescian în poemul filosofic „Scrisoarea I”: „Timpul mort și-ntinde trupul și devine veșnicie/ Căci nimic nu se întâmplă în întinderea pustiei”.

Desigur că civilizația și deci, Cultura este idealul spiritului uman. Prin ea, omul se eliberează de beznele necunoașterii și se îndeamnă spre lumină, spre echilibru, spre Pace – ideal atât de cultivat de romantici și formulat atât de firesc de poetul Alexandru Vla-huță în poemul „Unde ni sunt visătorii”: „Unde ni-s sămănătorii generoaselor cuvinte,/ Magii ocrotiți de stele, mergătorii înainte”, sau Grigore Alexandrescu, autorul poeziei „Umbra lui Mircea. La Cozia”, unde meditează, afirmând: „ Prin științe și prin arte națiile înfrățite/ În gândire și în pace drumul slavei îl găsesc.” Iată de ce mințile vizionare promovează cultura, o slujesc cu dăruire, precum d-na Anca Sîrghie care oficiază de atâtea timp pe altarul acestui vis de pace și lumină, când la orizont se adună nori de întuneric și ură.

Ioan Mărginean - 70

Ioan Mărginean (n. 1954, jud. Bistrița-Năsăud), preot mai mult de 3 decenii, în apropierea Dejului. Absolvent al Facultății de Teologie Ortodoxă din Sibiu (1977), a debutat ca poet târziu, girat fiind de Ion Mureșan (volumul *Inevitabila călătorie – 2002* și *Monolog lângă lampă* – 2006) și de Ioan Pinteă (*Pasărea din cerul gurii* – 2004). Ulterior, volumele sale (*Anotimpul din Patmos*, Brumar, 2010, și *Pathetica*, Tracus Arte, 2020) au fost însoțite de cuvinte semnate de Nichita Danilov, Daniel Cristea-Enache, Luigi Bambulea. Printre altele, este coautor al unei monografii locale, figurează în câteva antologii de profil cultural și a coordonat, ca președinte, Clubul Cultural *Euphorion*, din Dej. Au scris despre poezia sa (selectiv:) Ion Mureșan (în *Verso*), Luigi Bambulea (în *Mișcarea literară*), Ioan Pinteă (în *Răsunetul*), Melinda Crăciun (în *Vatra*), Silvia Mitricioaei (în *Steaua*) etc. Este membru al Societății Scriitorilor din Bistrița-Năsăud și al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România.

Foaia de observație

Brusc, se clatină toate. Foaia de observație are 50 de ani. Între coperti subțiri, norii se golesc de lumină. Înflorește poemul. Doctorul îngână ceva; văd găuri, seringi în formă de cruce. Asistentă se leagănă ca un spânzurat în halatul ei alb Nerăbdător, rugându-mă la termometru, aștept.

Caii de noapte

Era două din noapte când acei cai enormi, în rotocoale de fier și copite, au făcut o pauză de respirație. O muzică de clopote, fantomatică, îmi pătrunde carnea pentru a o frăgezi – să nu-mi tremure mâna, lacrimile să-mi fie rotunde. Ce liniștit aş fi stat în patul tău atunci, ca o santinelă căreia i s-a dat otrava. Pe picioarele-ți lungi și subțiri ca o bucată de pâine în stomacul Pruncului, stă trupul chemării. Era două din noapte când acei cai enormi s-au năpustit în sus, pe scări, călcând în copite trupurile noastre, desfigurate, de plâns. Odată, la două din noapte, moartea – cai cu noduri nășteau și norii, rotocoale de fier și copite.

(Din Monolog lângă lampă, Limes, 2006)

IV

Mintea cerului, surâs al lumii fără lume, drumuri de stâlpi poartă semnul cel viu descoperind trupul în forma lui primară, jucărie mângâiată de moarte, pasăre ce-și zboară singurătatea; în acest război nevăzut, de trei ori mănânc anotimpurile și pâinea nedospită, pas sărind peste șapte zile spre-a nu ajunge nicăieri, între două băți ale inimii, trecut pierdut în limba maternă; la plinirea vremii, fiu risipitor cu ochi iertați, părtinitor schimbi numărul casei; în poarta ei fără margini să mă știi strâns, sentințe de neschimbat mă izolează-n mine, învățându-ne rugăciunea stelelor fixe.

Amiezi de munți stânesc lumina să fie mai clară; pasul sare peste șapte zile, între două băți de clopot, plinirea vremii are ochii fiului risipitor.

XXVIII

Amintește-ți barca noastră, Gy, cum își încrețea buzele și dădea din aripi; fântânile erau departe și valurile: două răsuflări agitate; ca un pescar țineam între dinți năvodul, mi-era dor de sirena salvării, iar ție de vocea surorilor tale; vâslele ca doi șerpi înțepau ochii noștri, dar tu ține-mă de mână, mi-ai zis; râsul lumii duce la extaz (un fel de supraviețuire); eu visam stânci, tu îmi arătai poze cu tine, eu realcătuiam carul mare și tu îmi ziceai: acum e ultima zi. Algele înfloriră pe întinderile de nisip, picioarele noastre s-au încolăcit; era să cădem pe fereastră și cum ar suna tocurile noastre pe trotuar, pe șosea, pe granitul de pe Gabbata: două Pete lipsite de culoare, ca doi pescăruși ce duc în cioc pești copiilor noștri, ca două absențe, ca o trădare.

XXXVIII

N-am numărat podurile, nici dorințele zilelor și totuși cine mai dansează în castel? Înainte ca tu să fii, lumea s-a închis în cântecul păsării; pe drumul acela treceam cu toți frații prin întrebătoarea noapte poruncind butucilor de vie să pornească ceasul; pe cer erau umbre de copite, timpul nostru, vânt potolit, brăzdează luminile vieții. Sărutul tău îmi leagă zeei de gât și forma dimineții ca o altă amintire, pe care nu o meritam: *Clopotele nu cheamă ambulanța, mai întâi sperie lilieci cu niște colți ca de câini înfometați și eu, de după chipuri ceruite, împletesc în cuvinte frumoase cozi de fată, despletind lacrimile acestea – semințe neuitate ale timpului; nu mai sunt atâtea cerșetori în piețe și liniștea a cuprins deodată lumea. O copilă cu genunchii zdrobiți a măturat cu viața balconul de la etajul zece.*

XLV

Dezmărginiți, pașii se tăvălesc în trupuri înaripate. Ochelarii mei în formă de potcoavă mă îndepărtează ca de-un sărut zdrobit de tine, gură din care curg rugini; chipul din oglindă se scaldă în balta ochilor și colindul ia formă de sicriu: numărătoare inversă, la un capăt de stradă, așteptare fără capăt a unui câine albastru.

LII

În sat e o biserică, în jurul ei nu sunt buruieni, florile au petale parfumate; dincolo de ea, dincolo de brazdele de pământ, e noroi și soldați născători de războaie. În sat e o biserică, ea se mișcă în jurul axei sale; poștașul așază icoane pe zidurile ei, scrisorile lui frig ca aburii fierbinți; după șanțul galben o moară macină rafturile bibliotecii, iar dincolo de ea e o peșteră

în al cărei dulap îmi încifrez prăbușirea.

(Din Anotimpul din Patmos, Brumar, 2010)

Și pe urmă ce?

Pe urmă rămân ca o amintire îngropată în inconștient.

Într-o dimineață am deschis portiera, era foarte frig, porțile grădinii înghețate, mi-am închipuit, dar asta nu contează, că orașul acesta învechit are străzi înșelătoare și felinare cu cearcăne printre picioarele trecătorilor. Copilul, sfârșit de minune, alunecă în false rătăciri.

Și pe urmă ce? Pe urmă a fost un joc rămas în afară de mine, altă ureche deschisă către alt cuvânt:

dar tu știi că încă nu ai văzut totul și te întrebi *pe urmă ce?*

Unde se sfârșește cerul

sunt case cu oleandru brăzdate de soare și acolo mâinile vâslesc condamnate la moarte. Cândva am fost pescăruș, e o vreme de atunci – cât înălțimea obositelor catarge. Între cer și ape, tăcere asurzitoare, doar peștii printre alge caută izvoarele fecundității.

Ne naștem ca un strigăt pentru iertare. Pe urmele Lui vom culege planta *lacrimosa*, recompensă și amintire. Și numai noi, Ina Luz, umăr la umăr, vom cuceri Coma-Ruga călărind caii veacului ascunși în defileu.

M-am ridicat și, iată, umblu prin mine

și decid că viitorul nu mai trebuie să se arate. Nici o întrebare nu se termină, mai are întotdeauna niște secunde, o oglindă fără orizont.

Restul e literatură, deci închide ochii.

Pregătiți pentru viziune, infiniți înăuntru, supărați pe legile fizicii, prietenii din Lemnul verde cu buze verzi s-au dus încolonați spre o prăpastie. Dar să fi rămas zugravii ori moartea ce caută sub covor bani pierduți, sau imaginile noastre, care plutesc acolo chemându-ne pe nume până la sfârșitul veacului.

Am haine noi, Luigi, m-am ascuns în acest copac și nu știu zăpezile ce-mi vor lua. Nu știu, nu știu – poate orașul dintre apă și turn din care am fugit ca dintr-o limbă cum ai fugi din propriul vis părăsit peste noapte.

(Din Pathetica, Tracus Arte, București, 2020)

Virgil Rațiu

Fabukle

În amintirea lui Andrei Moldovan

FABULA DE GENIU CAZON

Medvede-te-aș, dar n-am cui,
Înputina-te-aș, dar n-ai cum...
Așa se prepară ciulama de pui
Când arde focul dar nu iese fum...

Peroneu (refren):
Oare ar trebui continuată?...
Oare nu e insuficientată?...

Ei prepară ciulama de pui
Iar foc nu arde, însă iese fum,
Medvede-te-ai atomului,
Înputinat ca coliva de drum.

Adesea se-ntâmplă, scărpînat
La pendulul cu jar, ciulama,
Medvede-te-ai pe Urali urcat,
Înputina-v-ați până undeva!

Maglavais în ceaun izbutiți,
'Colo Hitler, gădilat,-îl slăviți,
Medvedîți amândoi, creuzet,
Trăsnet înputinat de suspect.

Mușcă mâinile, picioarele latră,
Desputinații se roagă trăsniți.
Rușii dospesc într-o covată,
Sub bombe și fitile moșmodiți...

Măgarul și bastonul din ceașcă

„numai cafeaua își deschide larg
și perfid înspre mine ochiul negru din ceașcă –
grădina de cafea e flească.

(...) știu precis că este în nuca asta aurie –
bat pariu cu viața.

(...) sunt și eu,
la urma urmei una din fireștile certitudini-incertitudini
pe care ni le servește onest
Universul – și mie și lor.
Până la moarte una din cealaltă
să mușcăm
întreagă rămânând fiecare nevătămată,
până la moarte
așa să stăm la masa asta de orbi și surzi” (...)*.
Aceasta, zice-i-se poezie,
de Firan Abricela fantezie,
profundă, senzațională, adevărată mimoză,
serios! e osmoză!
Are blog. N-are sociolog,
nici psihopedagog...

Dincolo, „singurătatea alăptează frica din mine” –
cântă Compostu Marinena,
în mult mai multe versificii,
din Newman, printre artificii.
Ah, omul nou pe pământ nou!
Sigur, fetele știu în sinea
că sunt femei. Altfel ar mai pune
creionul pe hârtie, ar desena – n-ar interpune
ceea ce demult s-a afirmat
oral, în scris, citit, pe twitter, X și la Sfat.

MORALA

Călare pe celălalt mal
e un măgar! –
cu gura până la urechi,
crescute pe-o chitară,

între mărar și curechi,
privind în gaura din ceașcă.

Grădina de cafea e, însă, flească.

*) După poezii din Newman, 2023.

FABULA SEMNELOR, de la Covideanu2 încoace

La un semn, deschisă-i calea
Și se oprește pe „stop”
Un bătrân chircit ca jalea,
Fără palton și cu clop.

Un tir lung de curse scurte
Frână mai să cadă-n bot,
Moșul făcu semn de prieten
Și fugise, trap, trop, boc...

S-au oprit véhi cinci șiruri
Încât zări se-ntuneciră
De multicolore tiruri.
Indiscreți pe trot’ s-iviră...

– Ce e...? Cine-i babu?... Șie vra?...
(Motoarele diesel, febrile.)
– Trebe ca să, niscaiva,
Bătrânii să stea-n azile!...
Pe străzi, în mi-e-zul verii,
Numai încurcă șoferii!

Și iarăși, în cor: Babule!
– Huo!... Leapșă... Scoală-te!...
– Timpul e bani, e valută!
– Nu-i preț de ciuruci între noi!
Moderna lume-i ciufută,
Nu tolerează „tatoi”!
„Chereala” e veche la noi!

Scoală bătrâne, hai, cea!...
Nu hingheri brambura!...

MORALA

Am o mândră, n-am o sută,
dar n-are cine s-o plimbe...!

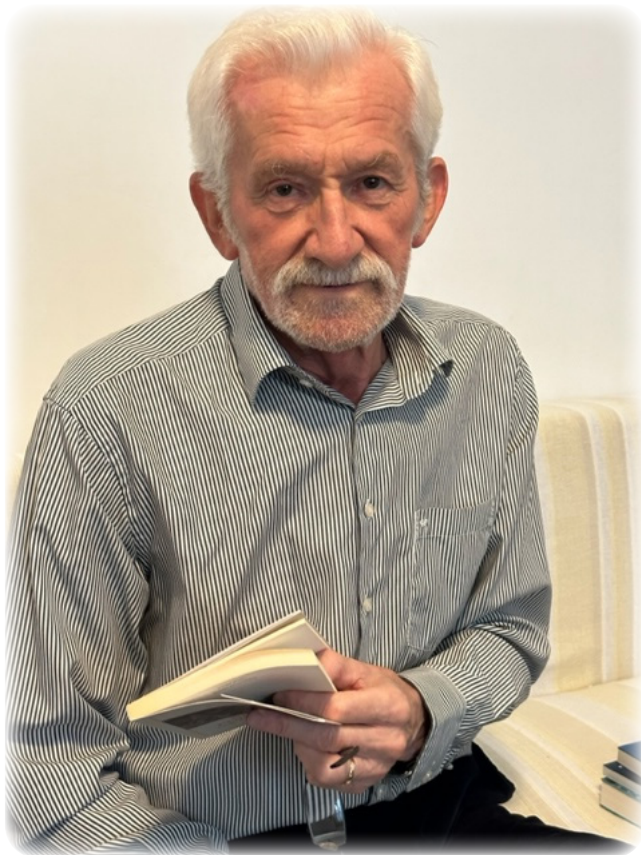
HITLERISM, HORTHYSM*, I-UMANISM (Fabulă americano-sovietă, 1945-46)

Hoarde, hoarde de hingheri,
S-au lățit răs-altăieri
Peste Locul cu muieri,
Cu copii, bătrâni, poveri,
Înșesut de proaste-veri...

Hoarde furio-băloase
Alergau fete frumoase
Și bărbați sub piei vânoase
Toți, doar pi-e-le și oase...

Și-au venit americanii
Cu frâncii și aglicanii...,
Cu sovieții-poporarii,
Patrulabili pe „baloane”,
Condamnând hinghii cu anii...,
Criminalii și „baștanii”!

Dar...,
Condamnați zeci au scăpat,
Mulți crimii s-au fofilat!
Scăpat-au din tribunale,
Nürenbăgate sub poale,
Până, pe Pământ, de vale,

Hăt! în lumile tribale...
Cum și azi, sub blegul soare!
MORALA
Chiar...,
Pusu-le-au steme pe cefe...,
Pe piepți, medalii sub grefe!

*) Larry L. Watts, în volumul Ferește-mă, Doamne,
de prieteni. Războiul clandestin al blocului sovietic cu
România, 2011, menționează că din lotul condamnaților,
în Procesul de la Nürnberg, criminalul de război Horthy
Miclos a fost achitat la cererea expresă a lui I.V. Stalin și
„transferat” la Moscova.

FABULA BUCH & BIN LADEN – PATRU ROȚI DE FALS CATREN

Vine melcul supărat
C-o furnică l-a mușcat*
Și cum vine pîș, pîș, puș,
Întâlnește pe George Bush.

– Unde mergi, măi, tufănel,
– În pădure, domn’, Zevzel.
Nu am unde să mă-nchin,
Îl caut pe bin Ladin...
– Ești prost rău, poltron, pardon,
Ladin e pe Washington...

– Cum?! Mi-a spus că e la văru’
E-n Bagdad, scutură măru!
Ș-are ceva cu Putin,
Se pregătesc de scrutin:
Să pună laba pe ONU,
Ceva ce n-a văzut omu’!
Pe G8 și G-Soldiers –
Gospadini + housholders!

ANTI-MORALA

An, dan, dani, dez,
Zizi, mani, mani, frez,
Zizi, mani, pomparez!...**

*) Cântec pentru copii din anii 1970-80 (fragment).

**) După un Cântec țigan de Cezar Baltag.

Ioan Popa

Pe nebănuite trepte către Lucian Blaga

La început de florar, după multe altele, ședință cu directorii de școli la raion. Căci ședințele curgeau întruna, și acasă, și la raion. Circula pe atunci, la început de deceniu șapte, și până târziu, către Revoluție, o vorbă frumoasă, făcând haz de necazul nostru: nicio masă fără pește, nicio zi fără ședință

Unul din cei trei inspecitori ai Secției de învățământ, lipsă! Mare minune! Lucru rar întâlnit, cu sediul partidului doar peste drum, sub stricta lui supraveghere, a partidului, urmărindu-se tot ce mișcă-n țara asta. Spre sfârșit însă apăru. Ne destăinuî, unui grup restrâns, că fusese la înmormântarea lui Lucian Blaga la Lancrăm. Îl priveam iarăși cu mirare noi cei tineri, sărăcuți cu duhul cum ne aflam pe atunci.

Terminasem de curând Liceul la Blaj și Institutul de învățători din Cluj, dar nimeni nu ne vorbi nici măcar un cuvînt despre Lucian Blaga. Rămăsesem mirat. De ce asta? De ce înmormântare, și comentariu, pe ascuns?! Căci inspectorul ne mărturisi că el nu intrase în cortegiul funerar. Doamne păzește! Cum să se apropie de cel dispărut mai mult decât se permitea?! Nu, nicidecum! Așa că, urmări totul de la distanță, acolo în apropiere, doar familia și câțiva apropiați ocupând locurile cuvenite.

*

După o vreme liceul din Sebeș se mută într-o clădire nouă lăsând vechiul local unei școli generale. Cum ședințele se mutaseră și ele mai mult la liceu, după Declarația din Aprilie 1964 atmosfera devenind mai relaxantă, nu mică îmi fu mirarea când descoperii aici, în curtea cea nouă, o statuie imensă, de peste trei metri, părăsită și năpădită de buruieni. Aflai mai apoi că era statuia lui Lucian Blaga, operă a sculptorului Romulus Ladea de la Cluj. Ajunsese aici după ce fu purtată prin alte curți și locașuri. Nimeni nu-și asuma locul plasării ei definitive, în vreun punct important al orașului. Zăcea acum într-o rână în așteptarea unei hotărâri a celor cu putere de decizie, hotărâre venită mult mai târziu, trimițându-l a... marginea satului natal. Se vede că apele nu erau încă limpezi... Doar influența celor din afară și ai locului, capete mari și luminate ale culturii noastre, pornind Festivalul Lucian Blaga și editarea operei sale, au dat curaj diriguitorilor locali să ia o decizie într-acest caz. Locul plasării ei s-ar putea aprecia până la urmă ca fiind bine ales. Sub albastrul imens al cerului, cu un deal uriaș în spate, deal cu apa și lunca Sebeșului la poale, pare a sugera acel spațiu mioritic, născut din ondulația deal-vale din gândirea sa filozofică, reflectată atât de pregnant în matricea stilistică a spiritualității noastre. Câtă frământare a apărut și după amplasarea sălii de sport a școlii din Lancrăm între mormântul poetului-filosof și acest peisaj, pe care îl obtura!

*

Venirea lui Constantin Noica la Sebeș la una din edițiile Festivalului, cred că prin anul 1985, sau îndată după?, a întărit puterea celor ai locului în privința lui Blaga, acționând și angajându-se mai hotărât și mai responsabil în manifestările organizate. În ziua venirii lui Noica aveam din nou ședință. De astă dată la Alba Iulia. Cerui permisiunea șefului de a mă învoi ca să pot lua parte la eveniment la Sebeș. *Dar cine-i Noica ăsta?*, mă repezi insul. *Aici avem probleme mai importante decât are Noica!* L-am părăsit în grabă și m-am făcut nevăzut. Îl ascultai pe filozoful de la Păltiniș cu înțelepciunea lui binecunoscută plimbându-se cu mare dezinvoltură prin opera filozofică a predecesorului de la Lancrăm. Vehicula cu aceeași termeni și interpretări, după mărturia proprie, ca și în urmă cu ani, la apariția lucrărilor blagiene în domeniu. Mi-aduc aminte cât de logic și cu câtă claritate prezentă asistenței cenzura transcedentală instituită de Marele Anonim urmare căreia omului i se refuză atingerea absolutului în cunoaștere.

*

Despre Lucian Blaga s-a scris enorm și încă o să se mai scrie. O rememorare a unei povești, purtată cu mulți ani în urmă, nu mai știu de-or fi trecut de pragul a patru decenii, m-a îndemnat să aștern pe hârtie rândurile de față.

Eram de Ziua Țării de pe-atunci, zi de 23 August, zi c-un soare istovit, obosit și tomnatic, de gustar, ieșiți la iarbă verde undeva pe Cibin în sus, într-un loc minunat, pe-un adevărat picior de plai. Apa cobora pe-atunci în voie, urmându-și nestingherită de nimeni și de nimic drumul său către șes, barajele ce-i stau astăzi în cale nefiind încă ridicate. Susur molcom și odihnitor, răzbătea până la noi, aciuaiți nu departe de țarm.

Și, Doamne, frumos mai era pe atunci! Căci eram tineri, cu poftă și sete de viață, cu dorință aprigă și neostoită de-a trăi clipă de clipă cu toată țaria.

Ne aflam în compania unei personalități de seamă a vieții publice sibiene a vremii. Cum era firesc, am lăsat din capul locului cărna conversației în mâinile interlocutorului, mai în vârstă și de o formație intelectuală impresionantă.

Povestea se derula pe covorul moale al ierbii încă verde, de-un crud primăvăritic, în ciuda verii pe sfârșite. Miresme dinspre pomii încărcăți de roadă sporeau și mai mult măreția împrejurului ce, vremelnic, ne deveni gazdă.

În jur, forfotă mare, treabă cât încape: se pregăteau bucate, se încercau licori și țării, se pornise focul cu văpăi trimise spre înalt...

Fusesem pofțit mai deoparte de omul așezat și domol, de mare și de respectat înțelepciune, el depășindu-mă cu mult în ani, ca să-mi relateze ceva deosebit, aflându-mi căte ceva din preocupări și văzându-mi dorința fierbinte de a ști, de a afla. Mi-am dat seama că omul acesta a acumulat atâtea de-a lungul anilor că mi-ar trebui vreme multă să-l ascult, să culeg și să învăț din comoara fără de preț pe care o deținea. În fața lui eu nu eram decât un novice, un începător într-ale cunoașterii. Mai cu seamă că anii formării sale fuseseră cu totul de altă factură, iar mediul familial din care provenea nu era dintre cele obișnuite. Ca să nu mai zic de anturajul intelectual atât de elevat, de mare și aleasă ținută, de largă și re-

cunoscută anvergură în care și-a trăit cea mai mare parte a vieții. Aveam să mă conving și mai mult de asta ascultându-i relatarea ce-mi răsună atât de plăcut în auz încă de la primele vorbe articulate.

Unchiul meu — își începu el povestea, căci pentru mine cu adevărat poveste se făcu — *căzuse pe patul de suferință. Îl cercetam mult și-acasă și la spital, la Clinica din Cluj, mai bine zis, unde fusese internat după ce boala se agravase. Lumea se cam temea a-l cerceta, știi prea bine atmosfera aceea de teroare, încât vizitarea lui devenise un act de curaj, comportând un risc deosebit. De care nici n-aș vrea să-mi mai aduc aminte. Îl vizitau prietenii, cunoscuții, mai mult pe ascuns, de teamă să nu-și adauge vreo filă neagră la dosar, să n-aibă de suferit mai apoi. Eu însă nu mai țineam seama de toate astea și urcam la el ori de câte ori simțeam că e nevoie, că are trebuință de încurajări și consolare. Era doar fratele tatii, nu?*

Într-una din vizite, văzându-mi sânguința cu care le făceam, mă pomenesc cu niște vorbe, venite de la el, care m-au surprins în chip neașteptat. Nu te mai osteni atâta!Ți-oi da eu de veste când o fi ceva mai rău!

*Vorbele lui m-au cutremurat pe moment. Rămăsesem descumpănit. Cum anume o să-mi mai dea vești, poate chiar vestea cea înspăimântătoare a marii treceri, după cum însuși afirma prin scrierile sale. Îmi reveniseră în minte titluri ale operelor sale, idei și cugetări dintre cele mai profunde, cu care de altminteri își și făcu intrarea în lumea literară și filozofică a timpului. "Unele spirite, zicea el în volumul de aforisme **Pietre pentru templul meu, foarte adânci sunt atât de clare încât apar, ca fundul unui lac limpede, mai puțin adânci decât sunt". Trecuseră câteva zile. Așteptam sfârșitul iminent, inevitabil.***

Eram cu Cici la masă. Cina ne era pe sfârșite. Cât mâncam, cât povesteam, așa ca-n trecerea vremii la ceas târzior din gură de vară. Era doar luna lui florar, anunțând o noapte albastră, fermecătoare și senină, în aer plutind un miros dulce de primăvară bogată. Deodată, o bubuitură puternică, asemenea unui trăsnet căzut din senin, ne sperie într-atât că ne-ngețase sângele în vine. Sărirăm ca arși, și eu, și Cici, de spaima cumplită ce ne intrase fără de veste în suflete.

Candelabru din tavan, ca retezat de-o mână nevăzută, se desprinsese de la locul lui și pică de-a dreptul pe masă, între noi..

S-a prăpădit unchiul! am zis. Ne-a trimis vestea cea mare, după cum ne-a promis! Și așa a fost.

Mă gândeam deja la cei rămași, la atitudinea lor față de cel dispărut știut fiind că, potrivit cugetărilor sale, *După ce apune soarele, orice licurici crede că el îi e loțiitorul.*

Cine era interlocutorul? Cine era cel dispărut, dacă asta e nevoie a o mai spune?

Stăteam de vorbă cu Lionel Blaga, nepotul de frate al marelui gânditor și poet de la Lancrăm, al lui Lucian Blaga, notar public în urbea de pe Cibin, în Sibiu, mult cunoscut lumii orășenești, și mai cu seamă a celei intelectuale, ca și în întreaga Mărginime. Fusese un apropiat al celor din **Cercul Literar** de la Sibiu din timpul refugului aici al **Universității Clujene** după **Dictatul de la Viena**, în biroul său notarial, de pildă, I. D. Sârbu cunoscându-l pe Radu Stanca și pe Lucian Blaga, căruia îi va și deveni mai apoi colaborator. Și asemenea acestora, întreaga pleiadă a marilor cărturari clujeni: Onisifor Ghibu, Liviu Rusu, D. D. Roșca, Ioan Breazu ș.a. Tatăl său, și el Lionel, al doilea născut în șirul celor opt copii ai preotului Isidor Blaga și ai Anei Moga fusese întâiul primar al Sebeșului după Unirea cea Mare de la 1918, om bine văzut la răndu-i, bine știut de elita românească, și nu numai, bine și sănătos ancorat în evenimentele vremii.

Lionel al meu, cu care împărțeam pe-o pătură umbra unui măr încărcat cu mere roșii, era însoțit de Cici, a doua soție a sa, o femeie mai tânără cu mult ca el, dar tare răutăcioasă, ce se purta nespuse de urât cu el, după ce intrase, spunea gura lumii, cam mișelește în viața și în familia lui. Cea bună. Fusese căsătorit cu o profesoară vrednică, de română, și aveau laolaltă un băiat și, după cum curseseră lucrurile, n-ar fi zis nicicând că pot ajunge la una ca asta. Puterea vrăjilor și-a farmecelor?! Să auzi, să crezi și să nu crezi?!

O luase, așadar, pe Cici, una din surorile Avram din Poplaca, surori ce au impus pentru totdeauna în cântecul popular românesc piesele *Vară, vară, primăvară* și *Vin feciorii-n sat*, îndrăgite și azi de iubitorii muzicii populare. Mi-aduc aminte cât de frumos răsunau ele din Caravana cinematografică în curtea școlii din sat la alegerile din 1952, sper că îmi aduc bine aminte, oprind lumea-n loc, așa cum doar gramofonul lui Riciu o mai făcea la vremea aceea din fereastra casei dinainte la zi de sărbătoare. Melodiile lor și chipul de pe pereți al lui Iosif Sârbu, proaspătul campion olimpic al României la tir de la Helsinki din acel an, dădeau prilej de satisfacții celor sosiți la eveniment, chiar și așa simpli, cum se arătau, și apăsați de teroarea zilelor ce le trăiau, autoritățile intrând atât de samavolnic și de brutal, cu cizmele, în sufletele lor, în viața lor patriarhal-arhaică, cu rânduiele din veac statuate. Pe care noi, cei mici, le simțeam însă mai puțin.

Damaschin Pop-Buia

Despre Stolpersteine

Tradus literalmente Stolpersteine ar însemna „pietre de care te împiedici”, adică obstacole, ori poate piedici.

Nici nu mai știu exact unde m-am „împiedecat” pentru prima dată de o astfel de plăcuță, căci ele se întâlnesc relativ des prin orașele din Germania și, s-ar părea, și în Austria, Olanda, Franța ori altele. Cred că în Ulm, în urmă cu mai mult de 20 de ani. Și, cred că nu mă înșel, mi s-a întâmplat atât în Viena, cât și în Amsterdam. Am dedus imediat despre ce este vorba, textele vorbind o limbă destul de clară. Neclar îmi rămase însă, mai multă vreme, când și cum acestea au luat ființă.

Un asemenea obstacol, pe care îl vom numi, în original, Stolperstein, este confecționat din plăci pătrate, din alamă, cu colțuri și margini rotunjite, susținute de un cub de beton (100 x 96 mm) și sunt inscripționate cu litere inserate manual. Ele stau mărturie și aducere-aminte de soarta victimelor făcute în timpul nazist, al național-socialiștilor. Persecuții, se știe bine, au fost trimiși în lagăre de concentrare, de exterminare, deportați, expulzați, trimiși la muncă forțată ori împinși la sinucidere. Cei mai mulți care au căzut sub această incidență au fost evreii, urmași de romi și alte etnii „neariene” „Als arisch galt nur der, der eine Abstammung von nichtjüdischen Großeltern beweisen konnte” (Drept arieni era recunoscută doar persoana care putea demonstra că proprii bunici aveau o origine ne evreiască); aceasta pe vremea regimului hitlerist. Acest proiect a fost început de Gunter Demnig, artist plastic, în anul 1996. Între timp Stolperstein-ele sunt prezente în întreaga Europă, mai exact în 30 de țări, printre care și în România. Este un proiect care a luat proporții, iar din anul 2006 este ocrotit de Deutsche Patent- und Markenamt (DPMA) și considerat drept cel mai mare monument memorial descentralizat la scară mondială. În anul 2023 Demnig a confecționat și implementat Stolperstein-ul cu numărul 100.000, în Nürnberg. Impresionant!

Cât privește conținutul textului care se întipărește în plăcuță, acesta trebuie să cuprindă, în mod obligatoriu: prenumele, numele de familie (unde este cazul și numele de naștere, locul și anul în care eventual persoana a fost deportată. Unde datele sunt cunoscute, se adaugă anul nașterii și al decesului.

Am găsit o asemenea plăcuță (Stolperstein) – printre nenumăratele puse online la îndemâna user-ilor, pe homepage orașului Gladbeck, în Renania de Nord-Westfalia

Textul face referiri la casa în care a locuit Samuel Preminger, născut în 1878, expulzat în 1938, executat în 12.10.1941, în Stanislau (Ucraina). În acea zi, numită mai târziu „Duminică Sângelui”, au fost exterminați prin împușcare peste 10.000 de evrei (o așa-numită Massenermordung”, omorâre în masă, ori Pogrom), bărbați, femei și copii. Redau mai jos plăcuța despre care am făcut vorbă mai sus:

https://www.gladbeck.de/Leben_Wohnen/Stadtportrait/Stolpersteine/autostart.asp
Interesantă mi s-a părut aici și textul care însoțește imaginea:

„Ein Mensch ist erst vergessen, wenn sein Name vergessen ist”. Un om este uitat abia atunci când numele său este uitat”, fraza care aparține inițiatorului și realizatorului acestui uriaș proiect, Gunter Demnig, de origine din Köln.

În trecere fie spus, prima dată când am dat peste un astfel de obstacol, gândul m-a dus la Cannes, unde, în fața Palatului Festivalului Filmului și în părculețul alăturat, „monștrii sacrii” ai cinematografului, actorii renumiți, si-au lăsat amprente în niște plăcuțe asemănătoare, confecționate, dacă nu mă înșel, din bronz. Numai că simbolistica este totalmente diferită. În vreme ce piedecile lui Demnig stau drept mărturie a unor fapte incalificabile, absolut deraiate de la ceea ce înseamnă uman, pe care le condamnă ajutând-se de mijloacele artei, amprente ale marilor actori îmbie la a le atinge, la a-ți pune mâna în cea (amprentă) a mai-marilor din lumea filmului. Și se fac, de bună seamă, și poze, pentru fixarea momentelor de vacanță...

Stolpersteine-le nu s-au bucurat, de-a lungul vremii, numai de laude. O colegă de serviciu, care a fost în repetate rânduri în Israel, îmi spunea că evreii văd și o latură secun-

dară nedorită: câinii pe care stăpânii îi scot la plimbare trec și ei peste ele și, uneori, lasă și urmele trecerii lor. Ude...

Am fost mirat că la vestita enciclopedie online wikipedia.org nu am găsit un asemenea articol în românește, căci Stolperstein-ele sunt prezente în nu mai puțin de 38 de limbi. Cine știe, poate mă voi ocupa eu cândva de prezentarea lor. Preiau, mai jos, o poză ilustrativă găsită acolo:

Axel Mauruszat - Eigenes Werk, Attribution, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=3681895>

Textul de pe plăcuță: „Aici a locuit Else Liebermann von Wahlendorf, născută Holländer, în 1876, umilită și vătămată, decedată la 8.1.1943”

Eveniment editorial

O nouă carte de Menuț Maximilian a apărut la Editura „Caiete Silvane”, „Lecturi, o perspectivă subiectivă”, volum ce cuprinde cronici apărute în perioada 2021-2023 în revistele „Caiete Silvane”, „Mișcarea Literară”, „Neuma”, „Tribuna”, „Apostrof”, „Nord Literar” și „Răsunetul cultural”. Cartea va fi prezentată și în cadrul celei de-a 16-a ediții a Zilelor revistei „Caiete Silvane”, la Zalău, în 28-29 martie 2024.

Menuț Maximilian este un cronicar care se ridică la convingeri proprii, pe care le exprimă cu franchețe. Viziunea lui Menuț Maximilian asupra istoriei contemporane are, neîndoielnic, virtuți. Pe bună dreptate, pledează pentru reasumarea identității: „a avea cultură este identic cu a fi educat, a-ți cunoaște rădăcinile, identitatea”. Menuț Maximilian este un cercetător și un argumentator informat și inteligent. Merită nu doar citit, ci și păstrat în minte pentru pledoaria sa pentru cultură.

Andrei Marga

Despre autor

Scriitor, jurnalist, etnolog, președinte al Societății Scriitorilor din Bistrița-Năsăud, director al cotidianului „Răsunetul”.

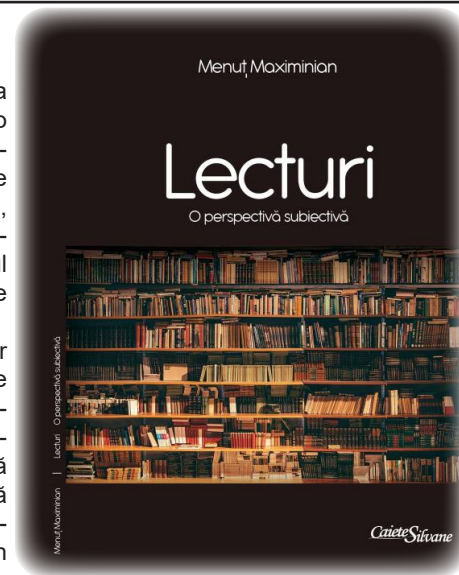
Volume (selectiv): „Copila de sub Vii”, Editura Eikon, 2012; „Muchia malului”, Editura TipoMoldova, 2017; „Crucea Noptii”, Editura Școala Ardeleană, 2018; „Puterea secretă a cărților”, Editura Neuma, 2020; „Frontiere etnologice”, Editura Charmides, 2021; „Copilul de apă”, Editura Junimea, 2022; „Literatura/ cultura, dincolo de pandemie”, Editura Caiete Silvane, 2022; „Spiritul locului, Ținutul Bistrița-Năsăud prin ochii scriitorilor”, Editura Școala Ardeleană, 2022.

Premiul pentru poezie (Naji Naaman's Literary Prize) din Liban, Premiul pentru poezie al Malaeziei, Premiul pentru poezie din New York (Institutul de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă), Premiul pentru poezie din Istanbul (Universitatea din Istanbul și ICR).

Este prezent în mai multe dicționare și antologii.

„Caiete Silvane”, revista și editura Centrului de Cultură și Artă al Județului Sălaj, instituție a Consiliului Județean Sălaj.

Centrul de Cultură și Artă al Județului Sălaj

Constantin Stancu

Viața între risc și eliberare

Elipsoid este titlul unui roman, mai exact un miniroman, publicat de Iosif Roca, unul dinamic, cu texte impregnate de adrenalină, cu tâlc și puțină dragoste la maturitate. Un titlu mai puțin obișnuit, transmite rigoare, căutarea sensului, disciplină, ieșirea din malaxorul vieții. Romanul a fost publicat la Editura Rafet în anul 2023 și cartea a fost premiată în cadrul proiectului „FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE CREAȚIE LITERARĂ TITEL CONSTANTINESCU”, ediția a XVI-a, Râmnicu Sărat, premiul „Fănuș Neagu”, festival organizat de Editura Rafet, director scriitorul Constantin Marafet. Premiul vine ca o recomandare din partea editurii, un semn în câmpia literară de la noi, vremurile se schimbă.

Miniromanul are ca temă viața și activitatea agitată și mereu în pericol a celor care lucrează în domeniul serviciilor secrete, a detectivilor particulari, a celor care, din umbră, decid anumite rezultate în societate. Zona este mai puțin abordată în literatura de la noi, mai ales din partea văzută de aceste persoane. Domeniul a fost mereu ocolit, zona fiind atinsă de revolta împotriva serviciilor secrete care au făcut poliție politică înainte de anul 1989, cu evenimentele care se cunosc din presă, istorie, literatură și propaganda partidelor după „Ioviluția” din decembrie 1989, plus revolta unor intelectuali de marcă din viața culturală. Domeniul este unul sensibil, presupune politică, cunoștințe economice, tehnici de urmărire și sabotarea adversarului, condiție fizică de excepție, abilități diverse formate de-a lungul anilor. Plus doza de violență, reflectând violența din lumea de azi.

Prin anii nouăzeci, Pavel Coruț a scris o serie de cărți dedicate domeniului, unele cu succes de piață, noutatea mesajelor atrăgând atenția cititorilor din zona „scenaritei”, atât de spectaculoasă prin traiectoriile narrative. După anul 1989 au apărut la noi diferite profesii inedite, specifice economiei de piață, respectiv activități specifice detectivilor particulari, cu rolul lor în câmpul social. Marea majoritate a persoanelor nu cunoaște rolul acestora ca servicii doar în favoarea celor care le solicită. La fel și alte servicii de lobby, intermediari internaționali, contracte de know-how etc. Societatea se schimbă treptat, dar sigur, capitalul pune în mișcare forțe sociale blocate, care stăteau latente în zona de confort.

Tema și ideile sunt inedite, aduc un suflu nou, la fel și cărțile care abordează Inteligența Artificială, viața mercenarilor, activității din diverse domenii, zona „oenge-urilor”, dar care pot avea efecte sociale neprevăzute, șocante.

Romanul are o acțiune dinamică, planurile în care eroii acționează sunt diverse, în țară, străinătate, pe frontul nevăzut al intereselor de tot felul. Evident, interesele economice primează, forțele economice au importanța lor în capitalismul global de astăzi, dominat de energii surprinzătoare, dincolo de limita în care statele pot acționa. Daniel, personajul principal este angrenat în astfel de acțiuni menite să protejeze interesele naționale, sub comandă politică. El are o pregătire aparte, știe să elimine sau să bazeze activitatea altor detectivi sau agenți acoperiți, se folosește de dispozitive electronice speciale, activitatea lui este acoperită de alți colegi/ colege (Raluca), are o subordonare strictă și urmărește scopuri precise. Trece prin numeroase „aventuri”, este în pericol, dar răzbește. Când „munca de teren” îi afectează integritatea fizică, după o acțiune în Franța, este protejat de forțele superioare pentru a se reface. Pentru protecția sa, ulterior refacerii, i se oferă un birou de detectiv, i se schimbă numele în Mihai Muntean. La sanatoriul din Spania unde este dirijat, are parte de experiențe aparte, viața lui însemnând ceva din punctul de vedere al celor care îl coordonează. Reprezintă o valoare. Înțelege că în timpul acțiunii a fost protejat de alți colegi, alții au eliberat locul faptelor specifice de probe materiale legate de intervențiile în forță, acțiuni aflate sub acoperire. Iată cum descrie autorul zona de recuperare: „San Sebastian este locul potrivit pentru întremare. Clinica este situată pe colina estică a golfului ce pătrunde spre inima orașului ca un disc semicircular, este așezată aproape de vârf, cu fața spre intrarea în golf. Vederea cuprinde imensitatea Atlanticului, aproape tot golful și colinele orașului. Micuța insulă de la intrare străjuiește oceanul și golful, flancat de cele două coline mai înalte decât celelalte din oraș și este o oază de verdeată” (p.65).

Acțiunea se desfășoară rapid dintr-o parte în alta a continentului, din Transnistria în Occident, sub forțe care pun preț pe valorile economice pentru care se dau bătălii extraordinare, de multe ori departe de ochii publicului.

Personajele sunt puține abia schițate, poate personajul principal, Daniel – Mihai Muntean, este mai conturat. Astfel de personaje nu au viață personală, sunt instrumente oarbe în mâna celor care îi controlează fie politic, fie prin contracte de servicii, fie prin tehnici de manipulare și captarea lor. Umanizarea personajelor se face prin tablouri introduse de autor în corpul acțiunii principale, relații de iubire tranzitivă, salvează un copil pe durata cât a fost în Spania la tratament, spre bucuria și aprecierea părinților. Lipirea unor scrisori în corpul acțiunii principale, ca semn al prezenței umane în lume, cu tragedii și speranțe mereu intacte. De asemenea, acțiunea se desfășoară în zone aparte, locuri de frumusețe naturală, cu tablouri scurte, dar relevante. Personajul principal apelează la un sihastru/ pustnic, fost și el agent al forțelor speciale, cu unele capacități spirituale aparte, cu numele Daniel, nume predestinat.

Acțiunea are o deschidere specială spre o altă zonă socială, personajul principal este antamat de servicii universale specializate în apărarea valorilor globale, necesare echilibrului pe glob, ca activitate de protecție a valorilor generale ale umanității. Pentru astfel de servicii, acoperite ochilor publicului larg, există cineva mai sus pe scara sistemului.

Finalul acțiunii este descris printr-un *elipsoid* care arată sensul în timp și spațiu, cu puțină iubire, atenție, forță, înțelepciune, o zonă închisă, acțiunea desfășurându-se în spațiu închis, în jurul unor focare de interes pentru cel care îl

generează, dar cu generozitatea simetriei. Este un final inedit, riguros, ieșind din sfera literară, doar atingând-o tangențial, pentru ca omul să rămână în picioare.

Mijloacele literare sunt limitate, descrieri de natură, caracterizări sumare ale personajelor implicate, trimiteri spre zone de spiritualitate, cu focare de credință riguroasă, uneori spectaculoasă. Dialoguri scurte, exacte, închise în sfera strictă a evenimentelor descrise.

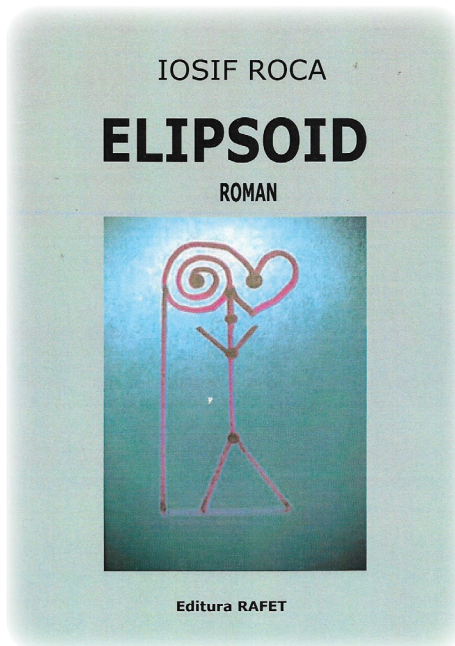
Romanul, mai exact miniromanul, se bazează pe schimbarea planurilor acțiunii, pe interesul pus asupra acțiunii în sine, ca poveste care face parte din marea poveste a lumii de azi. Poate fi tratat ca un script al unui film de acțiune, cu spioni și evenimente spectaculoase. Trădările vin din partea unor politicieni (parlamentarul Șarpe), ei au alte interese, mai ales personale și sunt sub controlul altor forțe, străine de interesele țării. Trădările fac parte din jocul internațional de acaparare a resurselor economice, naturale, umane. Comunicarea dintre personaje se face

și prin gesturi, semne, semnale discrete, dispozitive electronice, limbajul este limitat, spre deosebire de limbajul oamenilor obișnuiți. Zbuciumul interior al personajului este al omului captiv, nu unul existențial, el trebuie să găsească mereu o ieșire din acțiunea imediată, raportat la acțiunea de ansamblu. „Mihai este asaltat de propriile gânduri existențiale. Până la urmă va trebui să clarifice, cât mai curând, calea de urmat. Nu este singur, are o mângâiere lângă el, în inima lui și asta schimbă totul. Muntele, împresurat de zori – faptul zilei vine mai întâi pe munte – îl atrage ca un magnet. Pustnicul este pe stânci cu Schatz și Pin. Cu hainele fluturând în bătaia vântului, stă drept și nemișcat cu fața spre Caraiman. (...) Prima rază de soare atinge vârful muntelui trimițând miliarde de scânteii în jur. Una dintre ele se desprinde și lovește un bloc de stâncă instantaneu, fulgeră ochii lui Mihai” (p.123).

Cartea aduce în zona de interes pentru cititor activități care au importanța lor în vremurile acestea, dovadă că mai există domenii de exploatat în cadrul fenomenului literar. Cu fraze precise, exacte, Iosif Roca ne-a oferit o poveste aparte, realitatea și fantezia fac corp comun, cititorul fiind atras în vârtejul noii lumi în care am intrat.

Nu putem prevedea cum vor fi primite în registrul literar aceste domenii noi de activitate care se ivesc în viața de zi cu zi, literatura este o sferă sensibil la pulsul politic de la noi.

Paradigma vremurilor este tot mai abruptă, la fel ca acțiunea cărții.

Întâlnire cu NICOLAE AVRAM

Lansarea volumului

marea din spatele caselor de piatră
cu acoperișul roșu

Recital al autorului

17:00
5 aprilie 2024Sediul Primăriei
Orașului BecleanPrezintă:
Ion Mureșan
Ioan Pinte
Sorin Gârjan
Vasile G. Dâncu
Radu Vancu (online)Amfitrion:
Nicolae Moldovan

marea

din spatele caselor de piatră
cu acoperișul roșuOrganizatori:
Primăria Orașului Beclean
Editura Școala ArdeleanăCrevasa adâncă dintre extreme revelează o umanitate
abisală, de o autenticitate și o tensiune care ne amintesc
sunetul aproape uitat al marilor poezii. — O. NIMIGEAN

Marin Moscu

Lumea pentru noi visează

Printre vorbe de iubire
Ochii ușor lăcrimează,
Nu vrei nimeni să ne știe,
Nici chiar clipa ce visează...
Ștergi ușor cu-ndemănare
Ochiul stâng și ochiul drept,
Gestul tău de farmec plin
Numai eu știu să-l accept.
Chiar și-așa scap din greșeală
Tasta pe care se știe
Deslușește pentru noi
Izvorul de poezie...
Printre vorbe de iubire
Ochii-n doruri lăcrimează,
Nu pot ca să dorm la noapte,
Lumea pentru noi visează!...

Spuneri

Doamna în doliu
Spune : te iau!
Viața spune:
Trăiește!
Între cele două spuneri,
Credința lipsește.

Durerea

Durerea ta este a mea,
Durerea dragostei divine,
Oricâte ceruri va-ncerca
Iubirea ta e pentru mine.
În inimă, în suflet, orișunde,
De e durere, o să treacă,
Iubirea dacă nu răspunde
Începe să se poticnească.
Iubește dar și în durere,
Ambele semne sunt divine,
Când totul devine plăcere
Uită durerea ta de mine!

Luna neagră

Luna neagră, Luna neagră ,
După lumină aleargă,
Când o prinde, nu o prinde,
Lilith în ochi o cuprinde.
Este libertatea ei.
Sub coroanele de lei
Se gândește la Adam
Cum să-l spânzure de-un ram
Ca să pună Luna neagră
Mere din sân să-i culeagă!

Taină sfântă

Am iubit și n-am spus.
Iubesc și nu spun.
Iubirea este rana sufletului
Care se tratează nespunând.
Dumnezeu la fiecare nespunere
Este discret!

Lumina caldă

Lumina caldă ochii scaldă,
Floare de iris într-o haldă,
Urcă athletic printre stânci,
Se scaldă-n izvoare adânci,
Zboară cu fluturi-n stomac,
Pătrunde noaptea peste prag,
Intră în vis și voinicește
Îmbrățișează și iubește.
În raza ei suntem parfum,
Urme lăsate-n praf de drum!

Intru în noapte

Intru în noapte cu stele în vis,
Tu respiri porii mei din zboruri umane,
Eternul flueră în aripi de înger

Peste universul coronițelor diafane.

Negocierea sufletului caută poezii,
Inspirația divină amestecă nessler cu stele,
Cred că dimineața își lasă esențele pe prag
Focalizând lumina în ochii pierduți
Prin iarba cu lăcuste de zahăr

Perenă rămâne pătrunderea
În caverna întunericului
Ce extrage rădăcina pătrată
Din asfințitul amănat

Prin prisma cunoașterii
Nuferi albi împrăpătează mocirla
În care au înfpt propria existență
Pentru promovare...

Oglinda apei se sparge în valuri,
Brațele tale sunt spiralele visului meu,
Nici o simetrie nu poate inventa
Visul trecut în lumina aripilor.

Multiplăcăm părerea închipuirii
Până devenim apa fierbinte a iubirii.

Nocturnă

Luna pune sticlă de raze
Între buzele noastre,
Sărutând lumina, te sărut
Pe conturul inimii albastre.

Sufletul râde, hohote vii,
S-aud în pale de vânt învelite
În aripi de păsări și înger
Din zboruri line croite.

La înălțimea noastră iubirea
Se topește , ceru-i însetat,
Nu obosesc să ne înconjoare
Stele de vise cu rune de păcat.

Dacă pace nu-i, nici viață nu-i

Trăim în brațele durerii,
A-ntunecimii și e greu,
Călcăm pe oase sfărâmate
Din coastele lui Dumnezeu.

Trăim cu sângele- mproșcat
Pe cernoziomul pâinii sfinte
Ca porumbelii fără aripi
Ce nu ating vârfuri de munte.

În viitor vom mânca iarăși
Din străchini și linguri de lemn
De vom mai prinde viitorul
Măcar un pic, măcar un semn.

Trăim în brațele durerii,
A-ntunecimii și e greu,
Călcăm pe oase sfărâmate
Din coastele lui Dumnezeu...

Primăria Bistrița

Centrul Cultural Municipal "George Cosbuc"

Ateneul de Bistrița

CONFERINȚĂ

„România are viitor”

Invitat special:

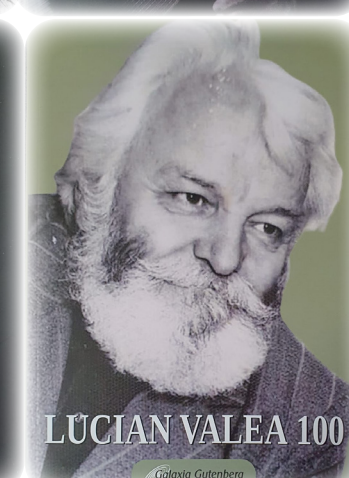
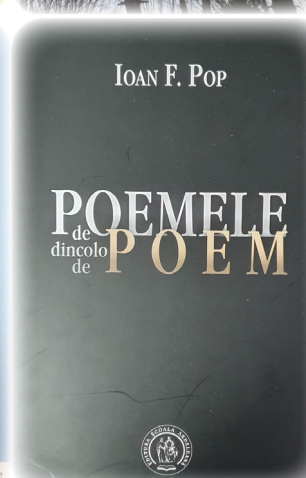
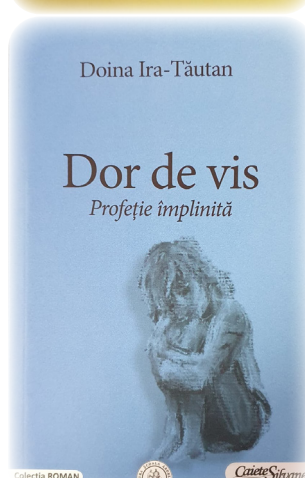
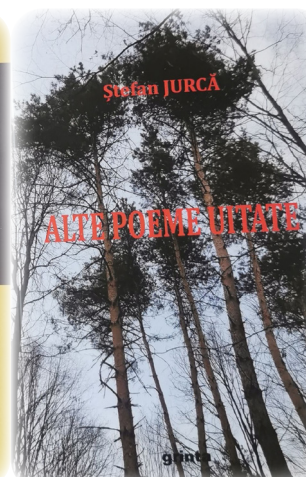
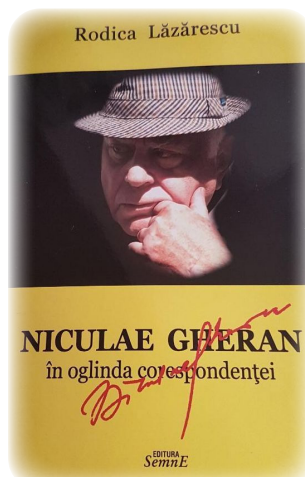
Prof. univ. dr. Vasile Pușcaș

Custode:
Exceleța Sa, prof. univ. dr. Liviu Zăpârțan

Amfitrionul evenimentului:
Ioan Turc - primarul municipiului Bistrița

Vineri, 5 Aprilie, ora 16.00
Sala mare a Primăriei Bistrița
intrarea liberă!

Cărți primite la redacție

Icu Crăciun

Cartea de identitate a Vadului Izei

Ioan Borlean este originar din localitatea Vadu Izei, Maramureș (s-a născut în 15 martie 1958). Are competențe și aptitudini artistice în domeniile: pictură, sculptură, ceramică, grafică. Multe din lucrările sale au fost expuse pe simezele diferitelor expoziții din țară și străinătate și se află în colecții particulare din România și afară.

De câțiva ani, s-a consacrat picturii icoanelor pe sticlă, participând la expoziții din Sighetu Marmației, Braine-le-Compte (Belgia), Saramon, Gers, Pyrenees, le Val d'Azun. Nîmes (Franța), Muzeul Țăranului Român (București) etc.; amintim câteva: „Sf. Gheorghe”, „Înălțarea la cer”, „Nașterea Domnului Iisus”, „Iisus și viața de vie”, „Triptic-Icoana credinței creștine”, „Sfinții mucenici”, „Coborârea la Iad și învierea” etc., inspirate din cele de la Nicula, în care „Linia realizată de mâna maestrului manifestă în consecință abateri voite de la definiția liniei, de aici aspectul însoțit al acestui geometrism și credința că cei care vor privi măcar o dată să-și poată imagina că au scăpat de păcate” (Viorel Igna). În celelalte creații ale sale, așa-zis laice, se regăsește un substrat de identitate al sufletului românesc, locul prim ocupându-l PEISAJUL, adică grădina sa, colțul de lume pe care îl cultivă neobosit; apoi, copacii de pe marginea râului Iza, dealul înverzit, pământul ancestral de care se simte legat, precum și venerarea mărturisită pentru această porțiune din natură prinsă dintr-o singură privire a tuturor oamenilor din aceste locuri. Domesticul și cosmicul, sacralul și profanul se leagă printr-o alchimie bine înțeleasă de acest artist.

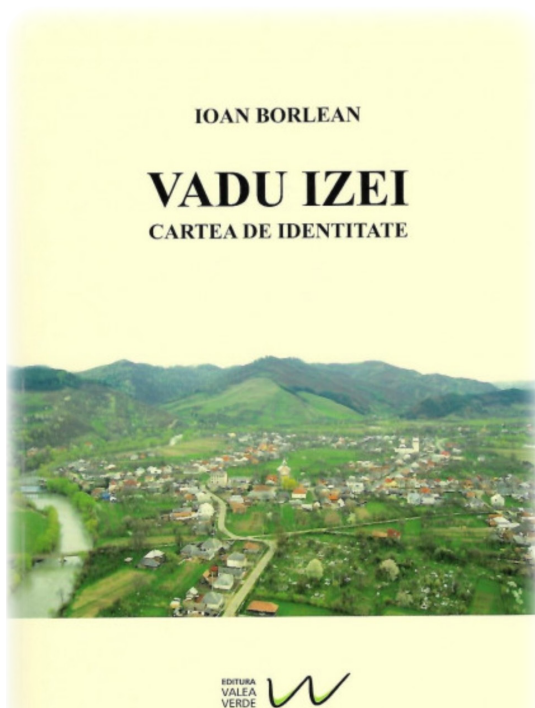
Între anii 2000-2014 a amenajat în satul său natal un complex turistic de cinci case tradiționale din lemn, transformate în pensiuni turistice, făcându-le faimoase printre turiștii din Europa și nu numai; aici, totul respiră istorie. Viziunea sa pragmatică și artistică se completează reciproc. Tot ceea ce se vede în arhitectura tradițională maramureșeană este rezultatul confruntării dintre vechi și nou, rural și urban, profund și comercial, științific și empiric, indiferent de perioada de referință. Aici, se întâlnesc, în diverse combinații și proporții: mar-torul, actorul, povestitorul și cercetătorul.

Fiindcă este și un profesionist în turism și dezvoltare rurală s-a gândit să scrie și o carte despre Vadul Izei care se intitulează chiar așa: *Vadul Izei, cartea de identitate* (Editura Valea Verde, Sighetu Marmației, 2020, 525 pagini), unde prezintă valorile culturale și identitare ale satului maramureșean, cu manifestările sale spirituale și religioase, inclusiv muzica tradițională (cu transcrierea notelor) cu talente deosebite, transmise din generație în generație. Ne întâlnim cu geografia și istoria acestei localități, numită în trecut Vadul Lupului. Punctul forte îl constituie arhitectura vernaculară în lemn, arta prelucrării lemnului, de la fine-țea ciopliturilor de pe porți, fiecare cu simbolurile sale, explicate detaliat, până la obiectele de uz casnic. Tezaurul material este completat de tezaurul imaterial, transmis de artiști renumiți și alte personalități, fiecare cu operele lor, precum și figurile emblematice ale culturii române, care au avut legături de suflet cu acest sat. Un spațiu larg este dedicat heraldicii. Tot ceea ce se vede în arhitectura tradițională maramureșeană este rezultatul confruntării dintre vechi și nou, rural și urban, profund și comercial, științific și empiric. De remarcat este preocuparea autorului pentru toponimia locală, pentru etimologia diverselor nume, biserici maramureșene, simbolurile pentru poarta maramureșeană. Atrăgătoare sunt legendele locale (de întemeiere), imaginea mitică a Lupului Alb, povestea câtorva familii nobiliare, ocupațiile și tradițiile locuitorilor. Un loc aparte îl ocupă capitolul „Personalități din Vadul Lupului” (Izei), începând cu anul 1345 (!), până în 2012, momentele istorico-artistice de pe aceste locuri, ale patrimoniului natural, sigiliul, ștampila, stema, drapelul și, firește, istoria localității Vad.

Din Vadul Izei s-au ridicat și artiști talentați contemporani, folosindu-se de imaginație, creativitate, expresivitate și, în special, de pasiune și har, de la Maria Vârsta Pop, făuri-toarea de uimitoare țesături, vopsite natural, sau sculptorii: Mihai Borodi, Vasile Corneștean, pictorii: Gheorghe Codrea, Ioan Borlean, Ioan Munteanu și alții, fiind menționați aici 20 de oameni de ispravă ai comunei, afirmați în diverse domenii.

Cred că în acest mod ar trebui să-și prezinte cartea sa de identitate fiecare comună, pentru ca vizitatorul să fie atras s-o viziteze și în alte dăți, s-o prezinte și altora, să se impună ca imagine pe canalele vizuale, să facă diferența, să fie reprezentativă, unică, cu alte cuvinte să aibă un termen de garanție nelimitat.

Menționez că în data de 15 martie 2024, la Muzeul de Artă Comparată din Sân-georgz-Băi, curator dr. Maxim Dumitraș, a avut loc vernisajul expoziției de pictură, intitulată TAINA, a artistului Ioan Borlean, prezentată de părintele profesor universitar dr. Ioan Bizău și de criticul de artă dr. Vasile Duda. Cartea de care s-a făcut vorbire mai la deal a fost prezen-tată de subsemnatul.

Cornel Cotușiu

Un măierean și Liviu Rebreanu

Cercetarea vieții și operei lui Liviu Rebreanu a fost dintotdeauna o preocupare pasionantă pentru Iacob Naroș. Aceasta oare și pentru faptul că a crescut și s-a format profesional la Maieru, deci „Cuibul visurilor”? Cred că acest traseu biografic i-a stimulat tentația pentru sfera criticii și istoriei literare. Cred că „pașaportul” prezenței sale în arealul literaturii este marele nostru romancier.

Bibliografia măiereanului e relevantă în acest sens. Și este firesc, în consecință, ca încă de la debutul său editorial (1986) Iacob Naroș să-l aibă, ca protagonist, pe inegalabilul Liviu Rebreanu, chiar dacă, deopotrivă, are câteva volume cu tiluri de genul „Publicistică literară”; cum este și recenta carte, publicată la Editura Pim, Iași. Pe coperta acesteia se menționează 2020 - 2024, ca un fel de atenționare a prezumtivului cititor că, anterior, îi apăruseră, în 2017 și 2021, op-uri cu același titlu, la aceeași generoasă editură ieșeană.

Da, dar și aici e prezent „conjudețeanul” nostru, născut la Târlășu.

Proaspăta carte de publicistică literară e alcătuită din 3 generoase și de mirare capitole: „Cărți și autori”, „Rebreniana erotică... și nu numai” și (semnificativ titlu) „Cronici măierene”.

Așadar, în capitolul al II-lea, se referă la erotica rebreniană, dar sub cupola următoarelor valori: „Eternul feminin la Liviu Rebreanu” și „Cuplul rebrenian sub semnul tragismului”. Abordându-i romanele, din această perspectivă, exegetul surprinde prin folosirea sintagmei „cupluri celebre”. Așadar, fiecare pereche Iacob Naroș o ridică la această dimensiune existențială.

Să vedem cum motivează acest calificativ.

În „Pădurea spânzuraților”, prin Bologa și Ilona, „Rebreanu are prilejul să plăzmuiască una din cele mai frumoase idile din opera sa, învăluită într-un abur de poezie adolescentină.”

În „Adam și Eva” - „scrisoare poem dedicată lui Fanny” - „iubirea cere supunere oarbă, ca și credința. În iubire n-ai să fii convins niciodată, n-ai să aștepți probe niciodată.”

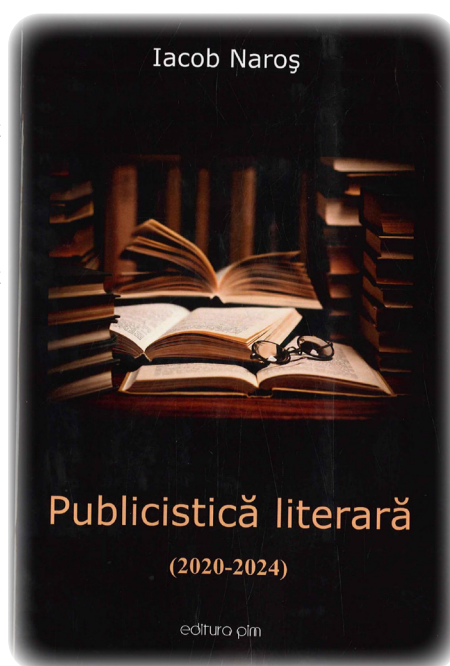
Pe seama Cristiane, din romanul „Gorila”, „Toma filozofează pe tema femeii. Femeia care provoacă criza supremă, răscrucea, atunci femeia aceea e chemarea destinului, căreia nu-i poți rezista.”

Referitor la Mădălina și Puiu Faranga - „Ciuleandra”, exegetul face trimitere din nou la fapte biografice (ficțiunea romanească fiind întrepătrunsă cu aspecte ale documentului real), considerând că „numai în urma publicării întregii corespondențe /dintre cei doi -n.n./ se va constitui un punct anume de cercetare.”

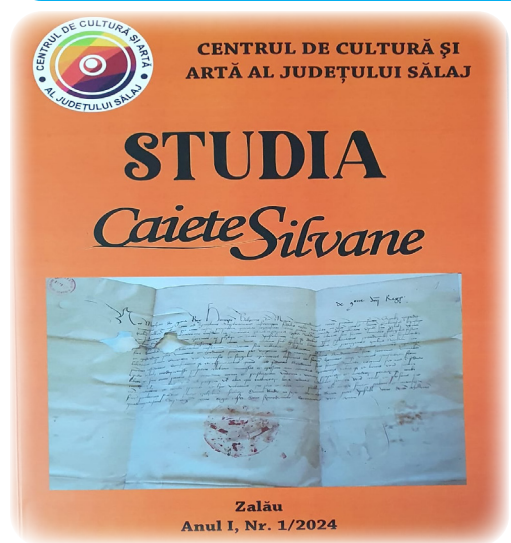
Sunt considerați celebri și Liana și Dandu - din „Jar” - căci el este „o fire lucidă, ambițioasă și calculată în lupta cu viața, dar cu un caracter impulsiv.” Iar „Eroina noastră merge orbește spre tragic, iubirea ei ca „merinde a veșniciei” este singurul punct de legătură peste prăpastia dintre cele două lumi.”

Făcând mereu trimitere la... „reală” Fanny, finalmente, Iacob Naroș consideră că Liviu Rebreanu a trăit și creat „între dragoste și singurătate”.

Iar privitor la propriul său efort de cercetare, împărtășește opinia lui Mihai Ralea (reprodusă pe coperta a IV-a), potrivit căreia criticul literar „este, până la urmă, creator de puncte de vedere noi în raport cu o operă.” Confirmarea rămâne pe seama fiecărui cititor.

Reviste primite la redacție

Kang Byeong-Cheol

Kang Byeong-Cheol este un poet și traducător coreean, doctor în științe politice. S-a născut în Jeju, Coreea de Sud, în 1964. A început să scrie în 1993 când a publicat prima sa povestire, „Cântecul lui Shuba”.

În 2005, a publicat o colecție de povestiri. A câștigat patru premii literare și a publicat peste opt cărți. A fost membru al Comitetului Scriitorilor din închisoare (WiPC) al PEN International din 2009 până în 2014.

De asemenea, a lucrat ca editorialist pentru New-Jeollbo, un ziar din Jeju. În prezent, este director la Institutul Coreean pentru Pace și Cooperare.

De ce tună

Iarna este un anotimp al relaxării. Când toate lucrurile sunt în repaus, cine va trezi primăvara?

Când zăpada se topește, nu tună. Pentru că tunetul nu poate trezi primăvara, oamenii au declanșat focuri de artificii.

Când tună, se trezește conștiința oamenilor. Artificiile aprind dragostea, stârnind pasiune.

Oamenii bat în tobe încurajând acțiunea; Când cerul tună se trezește conștiința.

Sunetele precum „Dung! Dung!”

„Bum, bum!”
„Kwadadang,”
toate sunetele ajută la a trezi ceva.

Interconectarea tuturor lucrurilor

Pentru ca un singur trandafir să înflorească, are nevoie de mai mult decât un spațiu, lumina soarelui, apă și minerale, toate combinate, ca să se dezvolte.

Cu vaporii de apă în aer, plouând, planta începe să crească, ea crește și crește, zi de zi, în felul său interconectat.

Existența este într-un tot interconectată, orice lucru e afectat și amalgamat, obligat să se schimbe într-un anumit fel și crește ca o plantă, înaltă și puternică.

Într-unul, găsim întregul, și în întreg, îl găsim pe fiecare, toate lucrurile sunt conectate, de departe și de aproape, întrețesute prin eternitate.

Trebuie să depășim confruntările și să ne străduim pentru armonie și încredere, pentru ca viitorul omenirii să fie pașnic, unul al unității și prosperității.

Atracția unui suflet captivant

O voce care răsună peste ocean, aduce căldură și intimitate, precum un izvor de râuri de armonie.

Comunicăm prin muzică frumoasă, venele noastre pulsează în ritmul său, pătrunzându-ne inimile și desenând imagini, înțelegând fiecare emoție alături cu pasiune.

Râsul, puternicul nostru limbaj comun, Ne ameliorează tensiunea și ne apropie, zâmbeste cu farmecul de a atrage suflete, alinându-ne și dându-ne putere.

Să ne amintim sunetul ființelor umane, un suflet armonios prin legea atracției, trăind o viață fără mânie și conflicte, cu prieteni ale căror suflete sunt captivante.

Cu astfel de prieteni, viața devine cea mai fericită, în timp ce acționăm cu inimile și desenăm imagini, pătrunși de ritmul muzicii și de atracția unui suflet captivant.

Conducând o mașină prin ceață

Am întâlnit ceață pe la mijlocul drumului spre Muntele Halla.

Luna Mai aduce o ceață neașteptată. Prin ceață, văd misterele vieții. Încercăm să trăim în timp ce prezicem viitorul ca și cum am conduce prin ceață într-o mașină, ne confruntăm cu teama de necunoscut.

Ce mi-a adus ceața?
Florile de primăvară înflorească prin ploaia cețoasă, fragmente de amintiri conduse de ceață. Petalele galbene și violete cad una câte una, dansând pe marginea drumului. Pentru a scăpa de legăturile destinului ascunse în ceață, aștept miracolul nesfârșit al soarelui.

Nu pot vedea departe, dar ceață caută urme ale timpului pierdut și ne atrage.

Ar trebui să ne conformăm ceții și să fim măturați? Conducând încet pe un drum imprevizibil, eu contemplu în liniște.

În acest moment, suntem pierduți în ceață, mergând înainte fără să ne putem concentra. Îmi vin în minte fragmente de mici amintiri, clipele de singurătate și cele de bucurie se intersectează.

Ceața nu ne va spune răspunsul vieții. Ceața ascunde un secret încântător. În fața fricii neașteptate, noi strângem bucățile de viață una câte una.

Am întâlnit ceață pe la mijlocul drumului spre Muntele Halla. Imaginându-mi petalele de flori ale lui Mai, continui să conduc!

Iunie

Primăvara s-a sfârșit ieri, un nou anotimp a început, cumva, persistă un sentiment de melancolie.

Valurile curg spre ocean, toate apele se adună pentru a deveni o mare vastă, înăuntrul, lacrimile sunt susceptibile să se amestece.

Lumea nu face marea să devină sărată din tristețe, dar când gustăm sare, ne gândim la mare, și trebuie să ne amintim de lacrimile cuiva.

Imaginați-vă dacă oamenii nu ar simți tristețe, dacă nu ar vărsa lacrimi, cândva, chiar și salinitatea oceanului ar putea dispărea.

Pe măsură ce începe un nou anotimp și plouă, ploaia respiră viață în plante, făcând vara și mai abundentă.

Și apa rămasă, împreună cu lacrimile cuiva, va călători spre mare, unindu-se cu oceanul.

Traducere de Elena Liliana Popescu

Redacția:

*** Se distribuie gratuit împreună cu ziarul Răsunetul *** Marcă înregistrată ***

Director: Menuț Maximilian; **Redactor șef:** Olimpiu Nușfelean; **Editor coordonator:** Gabriela Ciomei; **Redactori:** Elena M. Cîmpan, Icu Crăciun;

Prezentare grafică: Maxim Dumitraș; **Tehnoredactare:** Claudiu Moldoveanu;
Societatea Scriitorilor din Bistrița-Năsăud: Irina Petraș - președinte de onoare, Menuț Maximilian – președinte,
Icu Crăciun, Vasile George Dăncu, Virgil Rațiu – vicepreședinți;

Adresa: str. Petre Ispirescu, nr.14C, Bistrița - jud. Bistrița-Năsăud; email: rasunetul@rasunetul.ro, menutmaximilian@yahoo.com.

Apăruit cu sprijinul

SANOVIL